

מבעל דף היומי בעיון

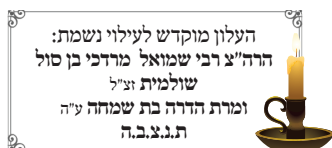
סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שיעורים ליבו חפץ | כולל שיעורי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמצאת גדולי ישראל מכל העדות והתנועות | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

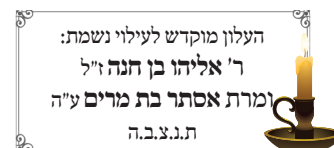
יום ב' י' אב-יום ב' י"ז אב תשפ"א

העלון מוקדש לעילוי נשמות:
הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול
שולמית זצ"ל
ומרת הדרה בת שמוחה ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

מסכת סוכה י"ב-י"ט

שבוע פרשת ואתחנן

העלון מוקדש לעילוי נשמות:
ר' אליהו בן חנה ז"ל
ומרת אסתר בת מרים ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

דף י"ב

משנה. חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין אין מסככין בהן, וכולן שהתיין - כשרות, וכולן כשרות לדפנות. גמרא. אמר רבי יעקב: שמעית מיניה דרבי יוחנן תרתי: חדא הא, ואידך: החוטט בגדיש לעשות לו סוכה - אינה סוכה. חדא משום גזרת אוצר, וחדא משום תעשה ולא מן העשוי ...

גזירת אוצר

מבואר למסקנת הגמ', שטעם האיסור לסכך בחבילי קש עצים וזרדין הוא משום "גזירת אוצר", שפעמים אדם בא מן השדה כל ימות החמה ומניח חבילתו ע"ג האוצר ואין כונתו לסיכוך, ואח"כ ירצה לקיים במקום זה מצות סוכה. ולכן גם באופן שנתכון לסיכוך גזרו חז"ל שלא יצא בזה ידי חובה. וכתב הר"ן, אף שהלשון הוא "אין מסככין" שמשמע רק לכתחילה [ומזה מוכיחה הגמ' דמיירי באופן שאין כאן פסולה דאורייתא], אין הכי נמי דאפילו דיעבד פסולה, וכן מוכח בגמרא, אלא ששינונו כן להשמיע שאפילו במסכך לכתחילה לשם סוכה פסול. עוד כתב הר"ן, שאף ר' יהודה דלית ליה גזירת תקרה [לקמן י"ד א'] דמסככין בנסרים, כאן בגזירת אוצר מודה, כיון שחשש זה שכיח יותר, ממה שישב בסוכת תקרה של נסרים שבנאן לביתו ולשהותה בלא מעזיבה. וכתב הב"י [סי' תרכ"ט] דלא דמי למה שאמרו שאין מסככים בדברים שריחם רע ששם הדין שבדיעבד הסוכה כשרה [כמבואר ברמב"ם פ"ה ה"ב וברא"ש שם], שהם פסולים רק מחמת החשש שמא יצא מן הסוכה, אבל

חבילה פסולה דידה הוא משום דחיישינן דלמא עביד סוכה מן העשוי, ולכן פסולה גם בדיעבד [והובא במשנ"ב שם ס"ק מ'].

וכתבו התוס' והרא"ש בשם הירושלמי, ד"חבילה" היינו שיש בה לכל הפחות כ"ה קנים. וכתב הרא"ש, דלא דמי למה שאמרו בגמ' [לקמן י"ג א'] אגד בחד לא שמייה אגד אגד בשלשה שמייה אגד, דהיינו באפקותא דדיקלא ודוקרני דקני שיש בו קנים הרבה והוי כמו חבילה. אמנם הר"ן כתב, דמוכח בגמ' דלא מקריא חבילה למגזר בה הך גזירה בפחות מג'.

והרמב"ם [פ"ה ה"י] כתב כדברי התוס' והרא"ש בשם הירושלמי ש"חבילה" היינו של כ"ה קנים, ותמה עליו הראב"ד [בהשגות] למה כתבו, שהרי בגמרא דידן [שם] מבואר שאפילו אגד של שלשה שמייה אגד. והרב המגיד יישב לדעת הרמב"ם שהוא מפרש דהא דאמרינן אגד של שלשה שמייה אגד לענין הזאה דכתיב ביה [שמות יב כב] "אגודת אוזב", אבל חבילה אינה קרויה פחותה מעשרים וחמשה. וכתב הב"י [סי' תרכ"ט] בשם ארחות חיים, דהא דאין חבילה פחותה מעשרים וחמשה, יש אומרים דוקא זרדין כגון זמורות שלנו אבל קנים הרי אמרו אגד שלשה הוי אגד.

והרי"ף לא כתב הירושלמי הזה ולא דברי הגמ', ותמה עליו הרב המגיד.

ומבואר בגמ' [להלן י"ג א'], שאם הרבה קנים יוצאים מגזע אחד, אינה נקראת חבילה כיון שעיקרן אחד. עוד איתא שם, אמר רב חסדא, אגד דחד לא שמייה אגד שלשה שמייה אגד,

הודעה חשובה

ניתן להקדיש את העלון מידי שבוע להצלחה או לע"נ, וכן אפשר לפרסם ספרים בלבד בעמוד האחרון של העלון, העלון מודפס ב20,000 עותקים ומופץ בכל הארץ, מלבד זה הוא נשלח במייל לרובבות אנשים, ומהם זה נשלח לעוד רבבות רבות של אנשים, כך שמעיינים בו למעלה ממיליון איש מידי שבוע, בהקדשה אחת אתם מנציחים את יקירכם במפעל התורה וזיכוי הרבים מהגדולים בעולם, או זוקפים להצלחתכם את זכות הרבים ולימוד התורה של ציבור ענק זה, מעלת לימוד התורה היא הסגולה הבדוקה והמועטה יותר מכל הסגולות שבעולם, בסכום של 1,000\$ תוכלו לזכות בהקדשה זו, כל הקורא זוכה! רק שני הקדשות יופיעו מידי שבוע בעמוד הראשון של העלון! או פירסום של ספרים, עמוד שלם 1,000\$ וחצי עמוד 500\$, בפרסום זה אתם חוסכים הוצאות גדולות של הדפסה והפצה. לפרטים: בטלפונים או במייל המופיעים בתחתית העמוד. וכן ניתן לשלם בנדרים פלוס או בקהילות על שם מכון ראש פינה, ולכתוב שם את פרטי ההקדשה

כולל ומכון ראש פינה:

שנים מחלוקת רבי יוסי ורבנן, רבי יוסי בעי שלשה ורבנן בעו שנים. וכתב הרא"ש, דהלכה כרבנן דתרין הוי אגד, וכל דבר כמו אפקותא ודוקרי דקני [שיש בהם קנים הרבה כנ"ל], כשאגדן ואחר עמו הוא חבילה כחבילה של עשרים וחמשה קנים. וכך כתב הטור [סי' תרכ"ט] שאם אגד עמו אפילו קנה אחד הרי הוא כחבילה של כ"ה קנים. וכתב הב"י שם, שדברי הרמב"ם [פ"ה ה"י - יא] סתומים ואין בהן הכרע.

עוד מבואר להלן שם, שלדעת רב הונא בריה דרב יהושע אם אינו אגוד בשני צדדים אינו נחשב לאגד. ופסקו הרמב"ם [פ"ה ה"א], וכן נראה מדברי הרי"ף והרא"ש שהביאוהו. ותמה הב"י על הטור למה השמיט דין זה. וכתב שאולי היה סובר כרב פפא שצריך להתיר מב' הצדדים. ומשמע ליה דמילתא דפשיטא הוא, ולכן לא הוצרך לכותבו, אך קשה למה לא פסק דברי הרמב"ם, וכדמשמע מדעת הרי"ף והרא"ש.

ובשו"ע [סימן תרכ"ט סעיף ט"ו] כתב: וכן אסור לסכך בחבילה, מפני שפעמים שאדם מניח חבילתו על גג הסוכה לייבשה ואח"כ נמלך עליה לשם סוכה, ואותה סוכה פסולה משום תעשה ולא מן העשוי בפיסול, וגזרו על כל חבילה אטו זאת; וכיון שמפני זה אסרוהו, לא הוצרכו לאסור אלא בחבילה שדרך ליבשה, ואין זה בפחות מכ"ה קנים, הילכך כל חבילה שהיא פחותה מכ"ה, קנים מותר לסכך בה [כדברי תוס' והרא"ש והרמב"ם]; ואם כ"ה קנים או יותר הבאים מגזע אחד, וקשרם בראשם השני, אינה נקראת חבילה כיון שעיקרן אחד [כמבואר בגמ']; ואם אגד עמהם קנה אחד ויש בין שניהם כ"ה, היא חבילה [כהרא"ש והטור הנ"ל]. וכתב הרמ"א: וכל חבילה שאינה קשורה משני ראשיה שיכולין לטלטלה כך, אינה חבילה, ומותר לסכך בה [כמש"כ הרמב"ם ומשמע מהרי"ף והרא"ש].

בט"ז [ס"ק ט"ז] כתב ליישב דעת הטור שלא הביא הלכה זו שחבילה שאינה קשורה משני ראשיה שיכולין לטלטלה כך אינה חבילה, כיון שכבר פסק כמרימר שדרש שם "הני איסורייתא דסורא מסככין בהם" והיינו חבילי קנים הנמכרים במנין, ועושים את החבילות במנין מסוים למוכרם בשוק, שמסככים בהם, ואין לפוסלם כשאר חבילות שפסלו חכמים משום גזירת אוצר כיון שאיגודם הוא רק למנינא בעלמא, ומבואר שאף שהוא קשר גמור מ"מ מותר כיון שסופו להתירו, וכש"כ כשקשור רק בצד אחד שאינו קשר גמור. וזה הטעם שלא הוצרכו גם הרי"ף והרא"ש לפסוק להדיא כרב הונא בריה דרב יהושע.

כתב המג"א [ס"ק י"ז ובמשנ"ב ס"ק מ"ג] בשם הלבוש, שאם קשרם באמצע הוי אגד, שהרי יכולים לטלטלם.

כתב המשנ"ב [ס"ק מ'], שבמדינותינו שמוכרין אגודות ענפי אילנות [שקורין עלניק] וקוצצין אותן לפזר בבית, אפשר דאין דינם כחבילה, כיון דאין דרך להניחן לייבשן, דאדרבא כשתייבשו אין שוין כלום.

אמר רב יהודה אמר רב: סככה בחיצין זכרים - כשרה, בנקבות - פסולה. זכרים כשרה, פשיטא! - מהו דתימא: ניגזור זכרים אטו נקבות, קא משמע לן. (אמר מר) בנקבות פסולה, פשיטא! - מהו דתימא: בית קבול העשוי למלאות לא שמיא קבול, קמשמע לן.

סיכוך בחיצים

כתב הר"ן על מה שכשירים כשאין להן בית קיבול, שאף שכלים הם, מ"מ הדין שפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה [כלים פ"ב מ"א], ואף שיש פשוטי כלי עץ שמקבלים טומאה מדרבנן [ע"ב ס"ו א'], חיצין אלו אינם מקבלים טומאה אפילו מדרבנן.

כתב הרא"ש בתשובה [כלל כ"ד סי' י"ב], הקנים אף על פי שיש להם בית קיבול אינם מקבלים טומאה, כיון שלא נעשה הקיבול שלהם לצורך קבלה, ומסככין בהם, שכן שנינו במקואות [פ"ד מ"ג] סילון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב מן האמצע אינו פוסל מפני שלא נעשה לקבלה, וכן מוכח מכמה משניות במסכת כלים [פ"ב מ"ג]. והובא בב"י [סי' תרכ"ט].

בשו"ע [סימן תרכ"ט סעיף ג'] כתב: סיככה בחיצים שאין להם בית קבול, כשרה; ושיש בהם בית קבול, פסולה.

כתב המג"א [ס"ק ב'] בשם הב"ח ושלטי גיבורים, שאם היו פעם אחת בברזל פסולים, אף על פי שהברזל ניטל אח"כ. וציין המג"א, ע"י סעיף ב' [שם מבואר שכלים שקיבלו טומאה אין מסככין בהם לעולם]. קנים אף על פי שיש להם בית קבול כשרים, כיון שלא נעשו לקבלה, וה"ה מרוב [כמבואר ברא"ש הובא בב"י כנ"ל, וכן מבואר בדרכי משה לבוש ורדב"ז, ודלא כארחות חיים]. וכן הביא המשנ"ב [ס"ק י'] כל זה.

עוד כתב המשנ"ב, שכל כלי עץ הרחב קצת וראוי להניח עליו דבר מקבל טומאה מדרבנן דדמי לבית קיבול. ולפ"ז אין להניח מרא ומגריפה על הסוכה אפילו נשברה [מג"א להלן ס"ק י"א וש"א]. ועיין בבכורי יעקב דדעתו נוטה דבשעת הדחק יש להקל לסכך כשנשברה, כיון דאפילו בעוד שהיא שלמה אין טומאתו אלא מדרבנן, אין לגזור בשבורה [כנזכר בסק"ח ע"י"ש].

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: סככה באניצי פשתן - פסולה, בהוצני פשתן - כשרה, והושני פשתן - איני יודע מהו. והושני עצמן איני יודע. מה נפשך, אי דייק ולא נפיץ הושני קרי ליה, אבל תרי ולא דייק הוצני קרי ליה, או דלמא: תרי ולא דייק נמי הושני קרי ליה.

פרש"י שהטעם שסככה ב'אניצי פשתן' פסולה, הוא כיון שכן ראוי לטמא בנגעים וכדאמרינן בשבת [כ"ז ב'] האונין של פשתן משיתלבנו, ופירוש 'אניצי' לאחר שהן מתוקנן במסרק [ונקראין סירי"ש]. והתוס' והר"ן האריכו בזה שמשמע לדבריו שהפשתן עצמו מטמא בנגעים קודם טויה, והביאו דברי הערוך שפירש ד'אניצי פשתן' הם מטוה של פשתן.

והרי"ף והרא"ש כתבו פירוש 'הוצנ' כתנא דלא דייק ולא נפיץ דעדיין עץ הוא, וכן כתב הרמב"ם [פ"ה ה"ד], וכתב שם הרמב"ם שהטעם שאניצי פשתן פסולים מפני שהפשתן נשתנית צורתו וכאילו אינו מגדולי קרקע. וכתב עליו הראב"ד, טעם אחר יש לנו בזה מפני שאניצי פשתן ראויין ליתן אותם בכרים וכסתות והרי הן מקבלין טומאה על ידי דבר אחר ולא גרעי מבלאי בגדים. ובר"ן כתב טעם הפסול משום שקרוב הוא לטווחו ויקבל טומאה גזרו בו רבנן.

ובגמ' נסתפקו היכא דתייר אף על גב דלא דייק ולא נפיץ אם מסככין בו, ונקטו הרי"ף הרמב"ם והרא"ש לקולא. וכתב הר"ן הטעם בזה משום דמדרבנן בעלמא הוא.

בש"ע [סימן תרכ"ט סעיף ד'] כתב: סיככה בפשתן שלא נידק ולא ניפץ, כשרה, דעץ בעלמא הוא; אבל אם נידק וניפץ, פסולה.

בט"ז [ס"ק ו'] הביא את ג' הטעמים הנ"ל שכתבו הרמב"ם הר"ן והראב"ד בפסול 'אניצי פשתן'. ובמג"א [ס"ק ג'] הביא דעת הרמב"ם שהוא משום שנשתנית צורתה והוי כאלו אינו גידולי קרקע, וכתב הב"ח שלפי זה אפילו בצמר גפן וקנבוס שאין מטמאים בנגעים אם נידק וניפץ אין מסככים בהן, והר"ן פירש משום שראוי ליתנן בכרים וכסתות ויקבל טומאה [א"ה. כן כתב הר"ן בשם הראב"ד, והוא עצמו כתב טעם אחר]. והרב המגיד הקשה מאי שנא מחצים זכרים [דג"כ ראויים ליתנן בנקבות ויקבלו טומאה ואפילו הכי כל זמן שלא נתנן כשרים], ונראה ל', ששם הנקבות מקבלות טומאה בלאו הכי, וא"כ אין הזכרים גורמין להם טומאה משא"כ בכר וכסת שאין מקבלין טומאה עד שימלאם ויתפרם [כמ"ש בכלים פט"ז מ"ד]. ואם כן הנידק מהפשתן [דקדקתא] אין מסככין בו.

ובמשנ"ב [ס"ק י"ב] גם כן הביא כל הטעמים בזה, וכתב שיש להחמיר בצמר גפן וקנבוס שלא לסכך בהם [לפי הטעם שהוא מצד שנשתנו מגידולם].

כתב המשנ"ב [ס"ק י"א], שמשמע ממה שכתב השו"ע הלשון "כשלא נידק ולא ניפץ", שאם היה נידק אף שלא ניפץ פסול, ומסוּף דבריו משמע דנידק וניפץ בעינן אבל נידק לחוד לא, ועיין בפרישה וביאור הגר"א ומשמע שמצדדים להקל ומ"מ אין להקל אף בנשרו לחוד רק במקום הדחק.

דף י"ג

(מתחיל לעיל י"ב ב') אמר רב יהודה: הני שושי ושווצרי מסככין בהו. אביי אמר: בשושי - מסככין, בשווצרי - לא מסככין, מאי טעמא - כיון דסרי ריחייהו שביק להו ונפיק. אמר רב חנן בר רבא: הני היזמי והיגי מסככין בהו. אביי אמר: בהיזמי מסככין, בהיגי לא מסככין. מאי טעמא - כיון דנתרי טרפייהו שביק לה ונפיק.

כתב הרא"ש, בכל הני לכתחילה לא משום גזרה דלמא שביק להו ונפיק, אבל יצא ידי חובתו אם סיכך בהן. וכ"כ הרמב"ם [פ"ה ה"ב].

בשו"ע [סימן תרכ"ט סעיף י"ד] כתב: יש דברים שאסרו חכמים לסכך בהם לכתחילה, והם מיני עשבים שאינם ראויים לאכילה ואינם מקבלין טומאה, וריחם רע או שנושרים עליהן, דחיישינן שמא מתוך שריחן רע או שעליהן נושרים יצא מן הסוכה.

כתב המג"א [ס"ק י"ד], שלשון הרמב"ם "אם עבר וסיכך בהם כשרה", ומשמע שמותר לכתחילה לישב בה, אך הרא"ש כתב "אבל יצא ידי חובתו אם סיכך בהן" משמע שרק בדיעבד יצא ולכתחילה אסור לישב שם, אבל הרא"ש סיים שם: "וכ"כ הרמב"ם" [ועל כרחק צריך לומר או דלשון הרמב"ם לאו דוקא או לשון הרא"ש לאו דוקא. מחצית השקל]. ובמשנ"ב [ס"ק ל"ח] העתיק בפשיטות אם עבר וסיכך בהם כשרה לישב בה, והיינו אף שיש להם סכך אחר אינו מחוייב לסכך מחדש. עוד כתב, שאם היה ריח רע כ"כ שאין דעת האדם סובלתו יש לומר דפסול מן התורה דבעינן תשבו כעין תדורו.

עוד כתב המג"א [ס"ק ט"ו ובמשנ"ב ס"ק ל"ט] בשם הב"ח, שבדברים הנושרים דוקא כשנושרים תמיד אין לסכך בהם, אבל אם אינם נושרים אלא בשעת הרוח כשרה.

אמר רב גידל אמר רב: האי אפקותא דדיקלא מסככין בהו, אף על גב דאגידי - אגד בידי שמים לא שמיא אגד ...

ע"י לעיל דף י"ב מה שהארכנו שם בזה.

ואמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא: הני מררייתא דאגמא אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח ... והני לא נשתנה שמייהו קודם מתן תורה כלל. רבא אמר: הני מררייתא סתמא שמייהו, והאי דקרי להו מררייתא דאגמא - משום דמשתכח באגמא.

ע"י בפסחים דף ל"ט מה שכתבנו בזה.

... מיתביה: אזוב, ולא אזוב יון, ולא אזוב כוחלי, ולא אזוב מדברי, ולא אזוב רומי, ולא אזוב שיש לו שם לווי! - אמר אביי: כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה, ובאתה תורה והקפידה עליה - בידוע שיש לו שם לווי. רבא אמר: הני מררייתא סתמא שמייהו, והאי דקרי להו מררייתא דאגמא - משום דמשתכח באגמא.

ברמב"ם הלכות פרה אדומה [פ"א ה"ה] כתב: כל אזוב שיש לו שם לווי פסול, והאזוב שקורין אותו אזוב ביחוד הוא הכשר והוא האזוב שאוכלין אותו בעלי בתים, אבל זה שקורין אותו אזוב יון ואזוב כחלית ואזוב מדברי פסול.

וכתב בספר טעם ודעת [שם בביאורי הלכה], שנראה דלדינא אין פלוגתא כין אביי לרבא, אלא דעיקרן של דברים דהנה החזו"א [כלאים ס"ג ג' סק"א] ביאר דתלתא סדרי איכא, שיש שהן מין אחד שבמעשה בראשית יצא מין אחד כצורות חלוקות

כמו תאנה שחורה ותאנה לבנה והכריעו בהן חכמים שהן מין אחד אף שאין דומין זל"ז בחיצוניותם במראה או בתכנית, ויש שהם מינים משתנים לפי המקום ועבודת הארץ וע"כ אף אם נפרדו בטבען ונראה לנו כב' מינים הם מין אחד, ויש שהן ב' מינים מחמת טעמן. עכ"ל החזו"א. וא"כ יש לומר גם כן, דלאבי מרירתא דאגמא אמנם יצא בצורה חלוקה משאר המרור, אך הוא עדיין מין אחד עימם, ואילו רבא פירש ששינויו הוא מחמת המקום שגדל שם, אך לכו"ע הוא מין אחד לכל חד כדאית ליה, ע"כ.

אמנם לפ"ז צריך טעם למה ברמב"ם השמיט הכלל שחידש אביי שתלוי בשמו בשעת מתן תורה. וצ"ע.

דרש מרימר: הני איסורייתא דסורא מסככין בהו, אף על גב דאגדן - למנינא בעלמא הוא דאגדן.

פירש רש"י שמסככין בהם ואין בהם משום גזירת אוצר דכל ימות השנה לפי שאין דרך להצניעם באגדם אלא לצורך מנין נאגדים עד שימכרו, והלוקחן לייבשן מתיר אגדם. הילכך המסכך בהם לשם סוכה אינו צריך להתיר אגדם.

וכן נפסק בשו"ע [סימן תרכ"ט סעיף ט"ז]: חבילה שאין קושרים אותה אלא למכרם במנין ומיד כשיקננה הקונה יתירנה, אינה חבילה.

אמר רבי אבא אמר שמואל: ירקות שאמרו חכמים אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח - מביאין את הטומאה, ואין חוצצין בפני הטומאה, ופוסלין בסוכה משום אויר. מאי טעמא - כיון דלכי יבשי פרכי ונפלי, כמאן דליתנהו דמי.

מבואר בגמ', שגזירת חכמים היא כיון שירקות אלו דקים הם, ודרכם כשיתייבשו, עליהן נופלים מהן, ויש לחוש שמא אם נתיר לו לסכך בהם בעודם לחים, יסמוך עליהם לסיכוך גם לכשיתייבשו ותהיה חמתה מרובה מצילתה, על כן אמרו חכמים, כי אף קודם שיבשו, כמאן דליתנהו דמי, כאילו אינם. ופירש רש"י, שפוסלים בסוכה משום אויר כשיעור שאויר פוסל בה דהיינו בשלשה טפחים [י"ז א'], ולא משערים בהם לפסול כשיעור סכך פסול, דאוכל הראוי לקבל טומאה הוא, וסכך פסול אינו פוסל אלא בארבעה טפחים באמצע ומן הצד בארבע אמות, אלא כאויר דיינינן להו לחומרא ובשלשה. וכן כתבו הרא"ש והר"ן. וכתב הר"ן, שיש ללמוד מזה שכל דבר העשוי להתייבש בתוך שבעה עד שתהא חמתו מרובה מצלתו אף מעכשיו הוא פסול. והובא כל זה בב"י [סי' תרכ"ט]. וכתב הדרכי משה בשם הגהות מיימוני, דאף מן הצד פוסל בשלשה טפחים כאויר ולא בארבע אמות כשאר סכך פסול.

בשו"ע [סימן תרכ"ט סעיף י"ב] כתב: סיכך בירקות שממהרין לייבש, אף על פי שפסולים לסכך מפני שמקבלים טומאה, אין דינם כסכך פסול לפסול בארבעה טפחים, אלא כאויר חשיבי לפסול בשלשה; ואם אין דרכם לייבש, דינם כסכך פסול ופוסלים בד' טפחים. וכתב הרמ"א: וכל מה שדרכו

לייבש תוך שבעה, מיד דיינינן ליה כאילו הוא יבש [מהר"ן הנ"ל], והוי אויר ופוסל בו אפילו מן הצד [כהגהות מיימוני הנ"ל].

כתב המג"א [סי' י"ג] בשם הב"ח, שהפסול בזה הוא רק באופן שיפלו ממש עד שישאר אויר, וכן משמע בגמ' [דאמר אהאי דינא דכי פרכי יבשי ונפלי. ועי' עוד בב"ח. מחצית השקל]. וכן העתיק **במשנ"ב** [סי' ל"ב] שהכונה שימהרו להתיבש בתוך שבעת ימי החג ולנפול העלין והגבעולין וישאר אויר, וביאר בשער הציון, שכן הוא **ברבינו מנוח**, וכן כתב הב"ח מסברתו [נ"ל], שאם ישארו הגבעולין הרי הוא בכלל היזמי והיגי שמבואר בסעיף י"ד דבדיעבד כשר, והט"ז קיצר בזה [ר"ל, שכתב כאן בס"ק י"ד שאחר היובש יפלו העלין ולא הזכיר הגבעולין]. עוד ביאר **המשנ"ב** [סי' ל"ה] שהאיסור לסכך בהם הוא אפילו קודם שנתייבשו משום דכיון דכאשר נתייבשו מתפוררות ונופלות ואין הסוכה ראויה להתקיים לשבעה ימים גזור רבנן מהשתא. וכתבו הפוסקים, דה"ה כשסיכך בירקות שאין ראויין לאכילת אדם דהן מצד עצמן אין מקבלין טומאה וראויין לסכך בהן אך שממהרין לייבש תוך שבעה ג"כ פסולין.

כתב בביאור הלכה [ד"ה וכל], עיין בלבוש שכתב לייבש עד שתהא חמתו מרובה מצילתו, אף מעכשיו הוא פסול דגזור בו חכמים שלא יבוא לידי בטול מצות סוכה שמא לא יוכל לעשות אחרת תוך ז'. ועיין פמ"ג שמפקפק על דבריו, ובאמת מקורו הוא מדברי הר"ן שהובא בב"י, אכן יש לעיין דהרמ"א שהעתיק דברי הר"ן בהגהתו, והשמיט מן הר"ן מה שכתב עד שתהא חמתו מרובה מצילתו, משמע לכאורה דלא ס"ל להלכה כן, וצ"ע.

ואמר רבי אבא אמר רב הונא: הבוצר לגת - אין לו ידות. ורב מנשיא בר גדא אמר רב הונא: הקוצר לסכך אין לו ידות ...

מבואר למסקנת הגמ', שלמ"ד שבכל ידות האוכלין צריכים לדושן ע"מ שלא יהיה להם דין ידות, הכא נמי דברי רב מנשיא הם באופן שדש אותם ממש. ולמ"ד שבכל ידות הכלים סגי שיתיר אגודן שהרי זה כמחשבה - א"כ כשקצר מתחילה ע"מ לסכך בהם א"צ עוד שום תיקון. כמו כן מבואר בגמ', שאם מתחילה קצץ לאכילה ונמלך עליהם לסיכוך, אין המחשבה מוציאה את הידות מידי טומאה וחשיבי כאוכל, וצריך שיהא בפסולת לבטל את האוכל והיד הסמוך לאוכל עד שיעשה בהו מעשה כגון שדשן בגורן. וכן מבואר כל זה ברש"י והרא"ש.

אבל הרמב"ם [פ"ה ה"ג] כתב: סיככה באוכלין פסולה מפני שהן מקבלין טומאה, סוכי תאנים ובהן תאנים, פרכילי ענבים ובהם ענבים, מכבדות ובהם תמרים וכן כל כיוצא בהן, רואין אם פסולת מרובה על האוכלין מסככין בהן ואם לאו אין מסככין בהן, סיכך בירקות שאם ייבשו יבולו ולא ישאר בהן ממש אף על פי שהן עתה לחים הרי מקומן נחשב כאילו הוא אויר וכאילו אינם. עכ"ל.

ולא הביא כלום מדברי רב מנשיא. וכתב הב"י [סי' תרכ"ט], שאין לומר שטעמו משום דסבר דהלכה כרבי אבא שחולק

שלא יישן תחתיו. גמרא. אמר רב: מחלוקת בנסרין שיש בהן ארבעה, דרבי מאיר אית ליה גזרת תקרה, ורבי יהודה לית ליה גזרת תקרה. אבל בנסרין שאין בהן ארבעה - דברי הכל כשרה. ושמואל אמר: בשאין בהן ארבעה מחלוקת, אבל יש בהן ארבעה - דברי הכל פסולה ...

למסקנת הגמ' לשיטת שמואל המחלוקת היא בנסרים שיש בהם רוחב משלשה עד ארבעה, אך בפחות מכאן לכו"ע כשרה, וביותר מכאן לכו"ע פסולה.

ופירש"י, שטעם "גזירת תקרה" הוא כיון שרוב תקרות הבית עשויות מהם, דר"מ דפסיל אית ליה גזרת תקרה אי מכשרת בהו אתו למימר מה לי לסכך באלו מה לי לישב תחת תקרת הבית שאף הוא בנסרים מקורה, וזה ודאי פסול מדאורייתא דסוכה אמר רחמנא ולא ביתו של כל ימות השנה. והטעם שלר"מ אליבא דשמואל ביותר משלשה אסור, כיון שיצאו מתורת לבוד שאם היה אויר במקום אחד מהם לא מצינן למימר לבוד, חשיבי להיות דומות לתקרה.

וכתב הר"ן, שהקשו עליו שמשמע שרוב תקרות הבית עשויות מנסרים שיש בהן ארבעה, ובב"מ [ק"י א'] איתא: מאי תקרה? רבי יוסי בר חנינא אמר, קנים וסנאין [מחצלת קנים שעושים לתקרה], וסטיני [שם חכם, תלמידו של ריש לקיש] אמר בשם רבי שמעון בן לקיש לווחים [קורות מעץ ארז]. ולא פליגי, מר כי אתריה ומר כי אתריה [כל אחד כפי מנהג מקומו]. ומבואר שרוב תקרות אינם מנסרים שיש בהם ארבעה אלא אף מקנים. וכתב ע"ז הר"ן, אין זו קושיא אצלי, שהנוהגים בקנים מחברים וקושרים אותם עד שעושים מהם לוח מחובר יותר מארבעה. אמנם מה שאמרו "מר סבר כיון דלית ביה שעור מקום לא גזרינן ומר סבר כיון דנפיק מתורת לבוד גזרינן" לכאורה לא מתיישב עם דברי רש"י, שהרי היה לו לומר מר סבר כיון שאין רוב תקרות בכך לא גזרינן, ומר סבר כיון דמיעוטן מינייהו גזרינן בהכי.

ולכך כתב הר"ן, שטעם "גזירת תקרה" הוא משום שהסוכה צריכה להיות דרך עראי ולא בנסרין שיש בהן ארבעה הוא דגזרינן בהו גזירת תקרה, ולכן תלו בגמ' את שיעור הנסרים במקום חשוב, ואף שרבי יהודה סובר דסוכה דירת קבע בעינן [לעיל ד' ב'], מכל מקום אין דרך לסכך אלא בדבר קל. אמנם בפוסקים [בט"ז ס' תרכ"ט ס"ק י"ח מג"א ס"כ כ' ומשנ"ב ס"ק מ"ה] העתיקו כטעם רש"י.

וכתב הרי"ף דהלכתא כשמואל, שהרי רב פפא כוותיה סבירא ליה [בהמשך הסוגיא], ועוד דסוגיא דשמעתין כוותיה אזלא. ופשטות כונתו לפסוק הלכה כר' יהודה שהרי ר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה [עירובין מ"ו]. והרא"ש כתב עוד ראייה שהלכה כשמואל מלהלן [ל"ז א'] שמביא הברייתא המסייעת לשמואל ולא הברייתא המסייעת לרב, עיי"ש. והביא שכן פסק ר"ת, והראב"ד פסק כרבי מאיר כיון דהלכה כר"מ בגזירותיו - וכרב, ולמעשה אין בזה נפק"מ כי הכל עולה לסגנון אחד [שגם לדבריו גזירת תקרה היא בנסר רחב ארבעה]. וכן פסק

על רב מנשיא ואמר דבוצר לגת הוא דאין לו ידות אבל קוצר לסכך יש לו ידות, והוא דאמר כאחרים [כמבואר בגמ'], שהרי במהלכות טומאת אוכלין [פ"ה ה"ז] פסק כרב מנשיא שהקוצר לסכך אין לו ידות, ואין לומר שהוא סובר כמאן דאמר "מאי בססן, שהתיר אגודן" שאז אף אם קצרים לאכילה במחשבה לסיכוך סגי, שהרי בעוקצין [פ"א מ"ה] פירש בססן כתתן ורססן. ולכן נראה שסמך על מה שכתב בהלכות טומאת אוכלין ולפיכך סתם וכתב כאן [בהלכות סוכה] אם פסולת מרובה על האוכלין מסככין בהן, דממילא משמע שאם קצרים לסיכוך ידות הוו בכלל פסולת ואם קצרים לאוכל אף על פי שנמלך עליהם לסיכוך הוו בכלל אוכל אלא אם כן בססן.

כתב הרא"ש [בתשובה כלל כ"ד סי' י"ד] על סיכוך הפינויי"ל, כשהייתי בברצלונה דקדקתי בו והוא כשר שהפסולת מרובה על האוכל ויד האוכל אינו כאוכל אלא עד שלשה טפחים, וזה ארוך והאוכל מעט והפסולת הרבה. ובארחות חיים כתב, שיש אוסרין לסכך בשומר שקורין פינויי"ל לפי שהוא אוכל כולו הזרע והעשב, וה"ר יחיאל מתיר ומחזיק האוסרים לשוטים, ואומר כי אינו מאכל אדם כלל לא ירק ולא זרע זולת לרפואה, וה"ר שמואל מאויר"א הודה לדבריו. והובא כל זה בב"י [שם].

בשו"ע [סימן תרכ"ט סעיף י'] כתב: ענפי תאנה ובהם תאנים, וזמורות ובהם ענבים, אם פסולת מרובה על האוכל מסככין בהם; ואם לאו אין מסככין בהם; ואם קצרים לאוכל, יש לידים תורת אוכל לקבל טומאה וצריך שיהא בפסולת כדי לבטל האוכל והיד; ואם קצרים לסיכוך, אז אין לידים תורת אוכל ואדרבה הם מצטרפים עם הפסולת לבטל האוכל; ואם קצרים לאוכל ונמלך עליהם לסיכוך, אין מחשבה מוציאה הידות מתורת אוכל עד שיעשה בהם מעשה שניכר שרוצה אותם לסיכוך, כגון שידוש אותם.

הביא המג"א [ס"ק י"ב] דברי הרא"ש הנ"ל שאין הידים נקרא אוכל אלא עד ג"ט אף ע"פ שהן ארוכות הרבה, אמנם ציין המג"א למה ששנינו בעוקצין [פ"א מ"ג], שיש ידות שמצטרפים אף על פי שגדולות הרבה, ולכן כתב שיש להחמיר. אמנם בט"ז [להלן ס"ח] התיר. ובמשנ"ב [ס"ק ל"א] כתב שלפי דברי המג"א יש לזהר שלא לכסות בקשין של תבואה קודם שנחבטו מן התבואה. והנה הפמ"ג מפקפק קצת אפילו אחר שנחבטו ובבכורי יעקב משיג עליו ומסכים להט"ז לקמן בס"י דשרי. ומ"מ צריך לזהר דשכיח הוא שעדיין נשאר מעט תבואה בשיבולים אפילו אחר שדש אותם ובזה עדיין נשאר על הקש תורת ידות ולכן אם רוצה לסכך בתבן וקש של תבואה טוב שיסיר השובלים מהם [בכוי"ע הנ"ל] ונראה דקשין של מין שבלין הנקצרין במגל דמדינא היד אינו כאוכל רק עד ג"ט אם יש בהשאר יותר מג"ט אין להחמיר אחר שנחבטו.

דף י"ד

משנה. מסככין בנסרים דברי רבי יהודה, ורבי מאיר אוסר. נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים - כשרה, ובלבד

הרמב"ם [פ"ה ה"ז] שאין מסככין בנסרים שיש בהם רוחב ארבעה.

ובהמשך הגמ' [בע"ב] איתא: אתמר הפכן על צידיהן [וע"ז] אין ברוחב המסכך שיעור ארבעה, רב הונא אמר פסולה, ורב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי כשרה. ומבואר בהמשך הגמ' שטעמו של רב הונא כיון שע"י שיש בהם רוחב ארבעה פסלום ועשאו כשפודין של ברזל ולכן פסולים גם ברחבם.

ופסקו הרי"ף הרא"ש והרמב"ם [שם] הלכה כרב הונא שבהפכן על צידיהן פסולה.

ומ"מ מבואר להלן [ט"ו א'], שבנסרים שאין בהם ארבעה אפילו הם משופים שדומים לכלים [וראויים לתשמיש] מותר לסכך בהם.

וכתב הטור [סי' תרכ"ט], שאם אין בהם ארבע מותר לסכך בהם אפילו הן משופין שדומין לכלים, ומ"מ כתב בסמ"ק, שנהגו העולם שלא לסכך בהם כלל, דלמא אתי לסכך בהם בקביעות בענין שאין הגשמים יכולין לירד בה.

ובשו"ע [סימן תרכ"ט סעיף י"ח] כתב: וכן אסרו לסכך בנסרים שרחבן ארבעה, אפילו הפכן על צדן שאין בהם ארבעה; ואם אין ברחבן ארבעה, כשרים [כמו שפסקו כל הראשונים או משום שהלכה כשמואל וכ"ר], או שהלכה כרב וכ"מ, אפילו הם משופים שדומים לכלים, ונהגו שלא לסכך בהם כלל.

כתב הט"ז [ס"ק י"ט] דמה שפוסלים בהפך את הנסרים הוא הואיל ויש פסול כשהם שוכבים ולכך עשאו כשפודין של מתכות, ולא מהני ביה שום תיקון. ובלבוש כתב, הואיל ויש פסול דאורייתא כשהם בתקרת הבית.

הביא הט"ז [ס"ק כ'] **שהלבוש** הקשה בנסרים המשופים שהרי הם מקבלים טומאת מדרס, וכל המקבל טומאה פסול לסכך, ותירץ סתם נסרים אינם עשויים למדרס אלא לבנין, ואינם יורדים לקבל טומאת מדרס אלא עד שיתקננה לדריסה או שחישב עליה לדריסה, ע"כ. והקשה הט"ז, הרי תיקן את הנסרים ושיפה אותם וע"ז ראויים לתשמיש, גם קשה על מה שאמרו בגמ' "דגזרין אטו כלים", ואמאי לא אמר דגזרין אטו נסרים הראויים למדרס, ותירץ, שכאן שצריך לעשות בה מעשה שיקבענה במקום ששם צריך לה, כגון לעשות ממנה כסא או שאר דבר הרי זה מחוסר מעשה ואינו מקבל טומאה. אמנם במג"א [ס"ק כ"א] כתב, שצריך שלא ייחדם

א והאריך שם הט"ז, שבאמת אין הדבר תלוי בתקנה לחוד, וכל שכן במחשבה לחוד דמחשבה לא מהני כמבואר בכלים [פכ"ו מ"ח] אלא בדבר שחושב לעשות ממנו דבר שאין מחוסר מעשה כגון עורות של בעל הבית, ע"ש. וגם מעשה לא מהני בדבר שצריך עוד מעשה. אלא אין טומאת מדרס עד שיקבענה במקום מדרס, שקודם לזה היה מחוסר מעשה הקציעה ומלאכת הקביעה, ושנינו בכלים [שם מ"ז] "כל מקום שיש חסרון מלאכה אין מחשבה מטמאתה אלא

כלל לתשמיש [ע"י מה שכתב סוף סעיף ז']. ובמשנ"ב [ס"ק מ"ח] העתיק דברי המג"א.

עוד כתב הט"ז [ס"ק כ"א], שהטור כתב בשם הסמ"ק הטעם שלא לסכך בנסרים כלל, מטעם דלמא יבא לסכך בהם בקביעות בענין שלא יוכלו גשמים לירד שם, ועל כן כתב שם נהגו לכסות בערבות או בגמי וכיוצא בהם. וקשין של תבואה אחר שנתחבטה התבואה מהם, פשוט שמותר לסכך בהם, והיא עיקר המצוה המפורשת בפסולת של גורן [לעיל י"ב א']. אך נראה שלא נהגו לכסות בזה גם כן מטעם הסמ"ק, שבכיסוי הקש בקל יכסה כיסוי עב מאד. ודבר פשוט להתיר במקום שאין ערבה או שאר ענפי אילן מצוי שיכסה בקש, רק שיזהר לעשות שיוכל הגשם לירד שם.

ובמג"א [ס"ק כ"ב] הביא דברי הדרכי משה בשם הגהות מיימוני, שנסרים שהם פחות מד' פסולים הואיל ובזמן הזה מסככין הבתים בנסרים שאינם רחבים ארבעה, ויש בזה גזירת תקרה. וכתב בשלטי גיבורים, בשעת הדחק שאין להם במה לסכך מסככין בנסרים אפילו אם יש בהם רוחב ארבעה, וכן משמע בגמ' [ששנינו בסוגיא "תניא סיככה בנסרים כו' ר' מאיר פוסל ור' יהודה מכשיר. אמר ר' יהודה מעשה בשעת הסכנה שהבאנו נסרים כו' וסככנו על גבי מרפסת וישבנו תחתיהן, אמרו לו משם ראה אין שעת הסכנה ראה". הרי דבשעת הסכנה מודה ר' מאיר דלא חיישינן לגזירת תקרה, והוא הדין בשעת הדחק דשוה בזה לשעת הסכנה, וע"י רשב"א. מחצית השקל]. וה"ה בכל דבר האסור משום גזירה. וכתב הב"ח, הלטי"ש [הם קנים שקורות הבית או הרעפים נשענים עליהם, ודינם כסכך פסול] אף ע"פ שאין בהם גזירת תקרה שאין מסככין בהם בתיהם, מכל מקום יש לחוש

עוצבא, והטעם בעוצבא שמחשבה מטמאתו, כיון שראויה למרכב [כמבואר בב"ק ס"ו ב']. והמשיך שם הט"ז, שדבר זה מוכח גם מכלים [פכ"ב מ"י], ששנינו שם: "הנסרים שבמרחץ ששיגמן, ר' עקיבא מטמא וחכמים מטהרין, שאינן עשויה אלא שיהיו המים מהלכין תחתיהם", ופירשו הרמב"ם והערון, 'ששיגמן' היינו שעשה מהם לוח אחד והבלנים ישבו שם, משמע שנסרים טמאים דוקא אחר כל המעשים שצריך להם שאז מקבלים טומאה, ואף לפירוש הר"ש שפירש שם 'ששיגמן' היינו שפסלן ועשאו ברהיטני, זה איירי שאחר כך אין צריך לשום מעשה אלא להניחם כן במרחץ, ולכן כאן שמדובר בסתם נסרים ולא בשל מרחץ, ודאי מחוסרים מעשה קודם שיעשה מהם איזה דבר אחר כך ואין כאן טומאת מדרס. ויש להקשות ממה שכתבו התוס' לעיל [ה' א' ד"ה מסגרתו] דאף דכל פשוטי כלי עץ אין מקבל טומאה אפילו מדרבנן, לא דמי לדף של נחתומין דהדפין רחבים וראוי להניח עליהם דבר, גזרו עליהם דדמי לבית קיבול, ואם כן כאן ששיפה הנסרים וראוי לתשמיש נמי בכלל זה, והרי הם פסולים לסוכה, כמ"ש התוס' שם דאפילו במקבל טומאה מדרבנן פסול לסוכה. וצריך לומר, דדף של נחתומים רחבים טפי ונוחים יותר לתשמיש משאר נסרים, אף שהם ג"כ ראויים לתשמיש, ובזה לא גזרו רבנן.

שיסכך עד כדי שלא יהיו הגשמים יורדים בתוכה, כמו שכתב הסמ"ק, ולכן אין לסכך בהם, עד כאן. וכל שכן בשינדלין [הם רעפים של עץ, עבים יותר מלטי"ש].

ובמשנ"ב [ס"ק מ"ז מ"ח מ"ט] העתיק דבריו שלפי דברי הגהות מיימוני יש בזה גזירת תקרה מעיקר הדין כיון שכיום מסככים בתייהם בזה, ומ"מ יש לחוש גם לטעם הראשון מצד שאין הגשם יכול להיכנס, ולכן יש להחמיר בלטי"ש ושינדלין הנ"ל. וציין המשנ"ב, שכל זה הוא אפילו הן פחותין מג'. ומכל מקום הביא דברי השלטי גיבורים הנ"ל שבשעת הדחק שאין להם במה לסכך מסככין בנסרים אפילו כשיש בהן ד' טפחים וה"ה בכל דבר שאסרו חכמים משום גזירה. אכן לענין ברכה יש דיעות בפוסקים עיין לקמן סימן תרמ"ט ס"ו ובחידושי הרשב"א בענינינו דעתו נוטה דיכול לברך.

דף ט"ו

משנה. תקרה שאין עליה מעזיבה, רבי יהודה אומר: בית שמאי אומרים: מפקפק, ונוטל אחת מבינתים, ובית הלל אומרים: מפקפק או נוטל אחת מבינתים. רבי מאיר אומר: נוטל אחת מבינתים, ואינו מפקפק ...

מבואר למסקנת הגמ', שר' מאיר ור' יהודה לשיטתם לעיל [י"ד א'] בדין "גזירת תקרה", שלר' מאיר אי אפשר להכשיר התקרה שיש בה נסרים, ולכן צריך שיהיה שיעור סוכה בלא מקום הנסרים, וכגון שיש סכך כשר כשיעור [לשמואל הסובר להלן י"ז ב' שסכך פסול בארבעה באמצע - אפשר להעמיד בשני פסלים באמצע, ואין בו אלא שמונה אמות דדופן עקומה אמרין עד הפסלים, והנסרים מחוץ לסוכה, ולרב הסובר שם שסכך פסול בין מן הצד בין מן האמצע בארבע אמות, צריך שלא יהיו הנסרים זה לצד זה בשיעור ד' אמות]. ולר' יהודה אפשר להכשיר הסוכה ע"י ש'יפקפק' דהיינו יסתור הנסרים וינענעם, וכן יכול להכשירם ע"י שיטול אחת מבינתים, כדי שלא יהיה בזה פסול של 'תעשה ולא מן העשוי', ואין פסול מצד עצם הנסרים של "גזירת תקרה".

ואליבא דרב הסובר שמחלוקת ר' מאיר ור' יהודה היא בנסרים רחבים ארבעה, זהו גוף מחלוקתם גם כאן לגבי נסרים אלו, ואליבא דשמואל גם כן נחלקו בנסרים רחבים ארבעה, נחלקו אם אפשר להכשיר הנסרים ע"י הפקפוק [שהרי בלא הפקפוק סובר שמואל שנסרים שיש בהם ארבעה לכו"ע פסולים, וסתם נסרים שבתקרת בית הם רחבים ארבעה].

וברי"ף כתב, שטעמם של ב"ה הוא משום "תעשה ולא מן העשוי", ולכן אם מפקפק וכן אם נוטל אחת מבינתים עשה בהם מעשה, וכן הלכה. וכתב הר"ן, שדבריו בזה הם כרב דאמר דר' יהודה לא גזר גזירת תקרה אפילו בנסרים שיש בהן ארבעה, שהרי לשמואל אם יש בהן ארבעה לדברי הכל פסולה, אלא שסוברים ב"ה שמועיל מה שמפקפק כדי לבטל גזירת תקרה, כי זה מוכיח שיודע שאמרה תורה תעשה ולא מן העשוי, והרי הרי"ף פוסק כשמואל, ולכן נראה שהרי"ף

מפרש הסוגיא באופן אחר קצת מדברי רש"י, ולדבריו הסוגיא כאן מיירי בנסרים שאין בהם שיעור, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, אך התקרה היתה עשויה בהם, ולכן שייכת בהם "גזירת תקרה", וסוברים ב"ה שבשביל לבטל פסול זה מועיל מה שמפקפק גם כדי לבטל האיסור של "תעשה ולא מן העשוי" וגם כדי לבטל "גזירת תקרה", ולב"ש [אליבא דר' יהודה, ור' מאיר לכולי עלמא] לא מועיל הפקפוק לבטל גזירת תקרה.

וכן הרא"ש הביא שהר"ז הקשה על הרי"ף הקושיא הנ"ל, והביא בשם הרמב"ן, שהרי טעם "גזירת תקרה" הוא גם כן משום תעשה ולא מן העשוי, ולכן סוברים ב"ה [אליבא דר' יהודה] שע"י שמפקפק הרי ניכר שיודע ההלכה של תעשה ולא מן העשוי, ולכן מתבטלת גזירת תקרה.

וסיים הרא"ש, דכיון דקי"ל כשמואל וכו' יהודה, לכך בית שהוא מקורה ואין בה מעזיבה מפקפק את כולו, שמסיר את המסמרים שהיו קבועים בהן, או נוטל אחת מבינתים בין כל אחת נוטל אחת ומניח פסל במקומו, ואפילו הנסרים רחבים ארבע. והרמב"ם כתב [פ"ה ה"ח] בלבד שלא יהא בכל נסר אחד ד' טפחים, ודבריו תמוהים. והובא בטור [ס"י תל"א]. וכתב הב"י, שאם נאמר שהרמב"ם מפרש הסוגיא כהר"ן בדעת הרי"ף דמיירי בנסרים שאין בהם שיעור, א"כ קושיית הרא"ש לא קשה מידי, שבאמת כל ההיתר שהפקפוק מבטל גזירת תקרה הוא רק בנסרים פחותים מארבעה.

בשו"ע [סימן תרל"א סעיף ט'] כתב: בית המקרה בנסרים שאין עליהם מעזיבה (פירוש טיט וצורות שמשימין עליהם) ובא להכשירו לשם סוכה, די בזה שיסיר כל המסמרים לשם עשיית סוכה, או שיטול מבין שני נסרים אחד ויתן סכך כשר במקומו וכולה כשרה, אפילו הנסרים רחבים ארבעה [כמ"כ הרא"ש], ויש מי שאומר שצריך שלא יהיו הנסרים רחבים ארבעה [הרמב"ם, והב"י עפ"י דברי הר"ן בדעת הרי"ף].

כתב **המג"א** [ס"ק ו'], **שהמרלב"ח** [הובא בכנסת הגדולה] כתב, שאם היה כבר המעזיבה אין להתיר להסיר המעזיבה ואח"כ לפקפק או ליטול אחד, והעיר ע"ז **המג"א**, שצריך עיון למעשה, כי נראה שכן עדיף יותר [שע"י הסרת מעזיבה וגם פקפוק הנסרים יש להכשיר, דעביד מעשה רבה, ועדיף מאלו לא היה מעזיבה ומכשיר ע"י פקפוק גרידא דהוי מעשה זוטא. מחצית השקל]. וכן העתיק **במשנ"ב** [ס"ק כ"ב], שאם היה מעזיבה על הנסרים והסיר המעזיבה ואח"כ פקפק הנסרים בודאי מהני, שהרי עשה מעשה גדול לשם סוכה.

עוד כתב **המג"א** [ס"ק ח'] שמשמע בהדיא בדברי הרמב"ם הנ"ל שהתיר הפקפוק רק בנסרים שאינם רחבים ארבעה, דדוקא **במפקפק** צריך שיהיו פחותים מארבעה, שאם יהיו רחבים ארבעה הרואה שישב תחתיהן יסבור שמותר לסכך בהן וישב גם כן תחת הבית, אבל כשנוטל אחת מבינתים אפילו ביש בהן ארבעה מותר, שהרואה יראה שהוצרך לתת פסל בנתיים ולא יבא לישב תחת תקרת הבית. וכן משמע מלשון הגמ' "אי משום תעשה ולא מן העשוי בחדא סגי,

דרב הונא בריה דרב יהושע. דאתמר: פרוץ כעומד, רב פפא אמר: מותר, ורב הונא בריה דרב יהושע אמר: אסור ... אמר רבי אמי: במעדיף. - רבא אמר: אפילו תימא בשאין מעדיף, אם היו נתונים שתי - נותנן ערב, ערב - נותנן שתי.

הגירסא שלפנינו היא גירסת רש"י, שגרס "והא אפשר לצמצם" והקושיא היא לרב הונא בריה דרב יהושע. וכן התירושים של ר' אמי ורבא הם לפי שיטתו, שר' אמי מתקן שהעומד מרובה על הפרוץ, ורבא מתרץ שאם היו השפודים שתי נותנים ערב, וכן להיפך, ועי"ז הסך הכשר מכסה גם את הרווחים שבין שפוד לשפוד. ובתוס' הביאו גירסת רבינו חננאל ורבינו תם [שהובאה בתוס'], שגורסים "והא אי אפשר לצמצם", ומקשה לדברי שניהם, שכשנותן ביניהם סך כשר כמותן אי אפשר לאדם לצמצם שיהא לגמרי כמותן, לפי שאין דרך אדם לצמצם בכך למלא את כל החלל, ונשאר מעט אור נמצא דלרב פפא דמפרש מתניתין כמותן בצמצם - הפסול מרובה, ולרב הונא דמפרש מתניתין ביוצא ונכנס - הרי הוא מצומצם פרוץ כעומד. והתירושים של רבי אמי ורבא הם לכולי עלמא, שהסך הכשר הוא יותר.

וכתב הרא"ש, שהרי"ף לא הביא כל זה [ורק העתיק המשנה], וזה מחמת שנפסק הלכה כרב פפא [כמבואר בעירובין ט"ז ב'], דפרוץ כעומד מותר וסגי בריוח כמותו בצמצום, ולכן אין צריך לתירושיהם של רבי אמי ורבא שתירצו אליבא דרב הונא בריה דרב יהושע. וכל זה לגירסת רש"י שגרס "והא אפשר לצמצם" והקושיא היא לרב הונא בריה דרב יהושע, וכן התירושים לפי שיטתו, אך זה עצמו קשה לפי גירסא זו שמקשה על מי שלא נפסק הלכה כמותו. ולכן נראה כגירסת רבינו חננאל ורבינו תם [שהובאה בתוס'], שגורסים "והא אי אפשר לצמצם", ומקשה לדברי שניהם, כנ"ל, והתירושים של רבי אמי ורבא הם לכולי עלמא.

וכתב הטור [ס"י תרל"א], שצריך שלא יהיה בסך הפסול שלשה על שלשה במקום אחד. ופירש הב"י, שזה בסוכה קטנה דסך פסול פוסל בה בשלשה טפחים בין באמצע בין מן הצד, אך בסוכה גדולה אינו פוסל אלא בארבעה טפחים באמצע, ומן הצד בארבע אמות [כמבואר בסימן תרל"ב]. וצ"ן בדרכי משה שכן כתב מהר"א מפראג.

והרמב"ם [פ"ה הט"ז] כתב: סיך בדבר פסול ודבר כשר זה בצד זה, ואין במקום אחד מסך הפסול רוחב שלשה טפחים אלא פחות, אם היה כל הסך הכשר יותר על כל הסך הפסול כשר, ואם היה זה כמו זה בצמצום, אף על פי שאין במקום אחד שלשה, הרי זו פסולה מפני שסך פסול כפרוץ הוא נחשב. עכ"ל. ותמה עליו הרב המגיד, שמבואר שנקט כהתירושים שהם אליבא דמאן דאמר פרוץ כעומד אסור, והרי אין הלכה כמותו [רמב"ם הל' שבת פט"ז הט"ז], ודחק עצמו כדי ליישב דברי הרמב"ם.

והב"י [שם] כתב ליישב, שיש לומר שהרמב"ם גורס כגירסת רבינו תם [בסוגיין ובעירובין] שלדברי שניהם מקשה

ואי משום גזירת תקרה בנוטל אחד מבנתיים סגי", משמע כנ"ל שהפקפוק מועיל רק לתעשה ולא מן העשוי, והנטילה אחת מבנתיים גם לגזירת תקרה. וכתב בביאור הלכה [ד"ה שלא], שמשמע שסובר המג"א כמו שמפרש הב"ח [הובא להלן], שלהדעה הראשונה כל הנסרים נכשרים, שאם דוקא כששני הפסלים באמצע פשיטא דגם הרמב"ם מודה לזה וא"צ שום ראייה, ועיין באליה רבה שגם משמע כן.

ובמשנ"ב [ס"ק כ"ה כ"ו] כתב, שלענין ליטול אחת מבנתיים יש דיעות בפוסקים, שהרי נפסק [לקמן בסימן תרל"ב] דסך פסול פוסל באמצע בד' טפחים, והלא נשאר אצל סך כשר נסר בתקרה שהוא רוחב ד' טפחים, אם לא שיזדמן ליתן סך כשר במקום שני נסרים [שהוא שיעור סוכה ויותר], ויש שסוברין דכיון שעשה מעשה שנטל נסר מבנתיים ונתן סך כשר מהני מעשה זו להכשיר אף מקום הנסר שבצדו. ודע, שבזה שלא היו הנסרים שבתקרה רחבין ד' טפחים ונטל מבין כל שני נסרים נסר אחד ונתן סך כשר במקומו, לכו"ע מותר לישב אפילו תחת הנסרים, כי כיון שעשה מעשה מיתכשר גם שם, ואפילו הסוכה גדולה כמה אמות מיתכשר גם שם. אכן לפי המבואר בסימן תרכ"ט ס"ח [הובא בדברינו לעיל דף י"ד], דכהיום נהגו שלא לסך כלל בנסרים, אפילו פחותים מארבעה יש ליזהר מפקפוק וגם מנוטל אחת מבנתיים, אם לא בשעת הדחק.

כתב המשנ"ב [ס"ק כ"ד], שמה שהעתיק השו"ע "די בזה שיסיר כל המסמרים לשם עשיית סוכה" הוא לשון הרא"ש והטור, אמנם ברש"י איתא סותר את כולן ומנענע לשם סוכה, וכן איתא בפירוש המשנה להרמב"ם, וכן באור זרוע, ומכל זה משמע שצריך לנענע את כל הנסרים.

בביאור הלכה [ד"ה או] האריך אם מה שנוטל אחד מבין שני נסרים מועיל להכשיר גם הנסרים הקיימים, שברש"י ובר"ן משמע שצריך שיהיה שיעור סך כשר בלא הנסרים הנשארים, וכן משמע בביאור הגר"א, אכן בב"ח כתב, דלדעת הרא"ש והטור [וה"ה השו"ע שהעתיק לשונם], כיון דעביד מעשה בנסרים תו אין על הנסרים הנשארים שם סך פסול, וכולם מתכשרי כשנותן נסר ופסל נסר ופסל בכל הסוכה, אך הי"א והוא דעת הרמב"ם אין סובר כן, ולפיכך סובר שלא יהא הנסרים רוחב ארבעה, בין במפקפק ובין בנוטל אחת מבנתיים ע"ש [ועיין בב"ח שהביא עוד שיטה אחת בשם הרמב"ן], דבנוטל נסר אחת לבד סגי אפילו הניח כל שאר נסרים בלא סתירה ונענוע, ואפילו לא הניח פסל בינתיים, אבל סיים עי"ז שאין להקל כן למעשה גם הגר"א שהביא כל השיטות בזה לא הזכיר שיטה זו כלל, ופה א"צ להעדיף סך הכשר על הפסול כמו בסעיף הקודם דגם הסך הפסול נתכשר ע"י המעשה שנטל אחת מבנתיים.

משנה. המקרה סוכתו בשפודין או בארוכות המטה, אם יש ריוח ביניהן כמותן - כשרה ... גמרא. לימא תיהוי תיובתא

ב ועי' בלשון הרי"ף, ובר"ן בשם הרמב"ן שהבאנו למעלה.

ומתריך, אלא שיש לדקדק שכתב הרב המגיד שפסק הרמב"ם כהתירוח של רבי אמי [שמעדיף], וכן משמע לכאורה מדבריו, ויש לתמוה למה השמיט התירוח של רבא דבתראה הוא. לכך נראה לומר, שלעולם דברי רבא הם בכלל מה שכתב "אם היה כל הסכך הכשר יותר על כל הסכך הפסול כשרה", דכל שהם שתי ונותן הסכך הכשר ערב או איפכא הרי הוא מעדיף, וכמו שפירש רש"י [בסוגיין ד"ה רבא].

ומה שכתב הרמב"ם "מפני שסכך פסול כפרוח הוא נחשב", ומשמע שאף שלא ירבה הכשר על הפסול כשר כיון דקיימא לן פרוץ כעומד מותר, יש לומר שכיון שאי אפשר לצמצם ולמלאות כל הרווח שלא ימצא בו אויר כלל, ואם כן כל שהוא נראה פרוץ כעומד – יש לחשוש שהוא פרוץ מרובה על העומד, ולכן צריך שירבה את הסכך הכשר.

בשו"ע [סימן תרל"א סעיף ח'] כתב: סככה בשפודין שהם פסולין לסכך בהם, ואין בהם ארבעה ואין מהם ארבעה במקום אחד, והניח בין שפוד לשפוד כמלא שפוד ונתן שם סכך כשר, פסול, שאי אפשר לצמצם שימלא כל האויר מסכך כשר, ונמצא הפסול מרובה; אבל אם העדיף סכך הכשר מעט על הפסול, או אם היה הפסול נתון שתי ונתן הכשר ערב, או איפכא, כשר, שאז מתמלא כל האויר מסכך כשר [כדעת התוס' והרא"ש שגרסו בגמ' "והא אי אפשר לצמצם", וכמו שביאר הב"י דברי הרמב"ם]. וכתב הרמ"א: ודוקא בסוכה גדולה, אבל בסוכה קטנה צריך להיות מן השפודים פחות מג' במקום אחד [כמש"כ הבית יוסף ומהר"א מפראג הנ"ל].

במג"א [ס"ק ה'] העתיק מה שפירש"י לגבי שתי וערב, שאם אינו נותן ראשי הכשר על הפסול נופל לארץ, והלכך הו"ל הכשר מרובה. ובמשנ"ב לא העתיקו, וכתב בביאור הלכה [ד"ה ונתן] שלא העתיקו, כי תמהו האחרונים [הפמ"ג וכן הבגדי ישע], שזה שייך רק לשיטת רש"י דהסוגיא אזלא למ"ד פרוץ כעומד אסור, ולכן בעינן שיהא הכשר מרובה, אבל השו"ע הרי נקט כשיטת ר"ח ור"ת דהסוגיא אזלא למ"ד פרוץ כעומד מותר, רק משום דא"א לצמצם שימלא כל האויר ונמצא הפסול מרובה, אבל אחר התירוח שנותן הכשר ערב [דהיינו שדוחק כל חתיכת קנה לרחבו בין שפוד לשפוד] אז אפשר שיתמלא כל האויר ונמצא פרוץ כעומד ומותר.

או בארוכות המטה. לימא מסייע ליה לרבי אמי בר טביומי. דאמר רבי אמי בר טביומי: סככה בבילאי כלים - פסולה. - כדאמר רבי חנן אמר רבי: בארוכה ושתי כרעים, בקצרה ושתי כרעים. הכי נמי: בארוכה ושתי כרעים, בקצרה ושתי כרעים ...

בהמשך [ס"ז א'] מביאה הגמ' תניא כוותיה דר' אמי בר טביומי, וכן העתיקו הרי"ף והרא"ש. וכתב הב"י [סי' תרכ"ט] דמיירי כאן בשפודין וארוכות המטה של עץ, שהרי של מתכת פסולים מצד שאין גידולו מן הקרקע.

וכן פסק בשו"ע [סימן תרכ"ט סעיף ב']: וכן דבר שמקבל טומאה כגון שפודין וארוכות המטה וכל הכלים, אין מסככין בהם; ואפילו אם נשברו, שלא נשאר בהם שיעור קבלת טומאה.

בט"ז [ס"ק ד'] העתיק דברי הב"י דמיירי בשפודין של עץ, דאל"כ פסולים משום שאין גידולם מן הארץ. ובמג"א [ס"ק א', עפ"י מחצית השקל] כתב דמיירי בשפודין של ברזל, שהרי שפודין של עץ אינם מקבלים טומאה, ואף שיש פשוטי כלי עץ שמקבלים טומאה מדרבנן [כדאיתא לעיל ה' א' ד"ה סגרתו], מ"מ שפודים אינם מקבלים טומאה אף מדרבנן, כדאיתא לעיל [י"ב ב'] לגבי חיצין זכרים, אך הקשה שהוא באמת משנה שאינה צריכה, דתיפוק ליה שאין גידולו מן הארץ. ובמשנ"ב [ס"ק ה' ו'] כתב, ש'שפודין' היינו של מתכות, אבל של עץ אין מקבלין טומאה אפילו מדרבנן, וכמו חיצים זכרים דפשוטי כלי עץ נינהו ומותר לסכך בהן, וא"כ דמיירי בשל מתכות הוא משנה שאינה צריכה דהא בלא"ה אין מסככין דהא אינו צומח מן הארץ [כמו שהקשה מג"א]. והאחרונים יישבו קושיתו, דמיירי בשל עץ ובראשי השפודין יש קצת ברזל וכהאי גוונא, גם העץ מקבל טומאה ע"י הברזל שבראשו, אכן כיון דעיקר הסכך הוא מן השפוד שהוא של עץ שהוא צומח מן הארץ ואין צריך לברזל לצורך הסכך, הו"א דמותר לסכך בו, קמ"ל דפסול הואיל ומקבל טומאה ע"י הברזל. וארוכות המטה, אפילו הם של עץ ואף שאינם מטה שלמה פסולין לסכך, הואיל דממטה שלמה קאתו.

כתב המשנ"ב [ס"ק ח'], שטעם הפסול באותם שלא נשאר בהן שיעור, כיון שפעם אחת היו ראויין לקבלת טומאה גזרו בהן חכמים שלא לסכך בהן לעולם. אכן אותן הכלים שאפילו בשלמותן לא היו מקבלין טומאה אלא מדרבנן, אם נשברו מותר לסכך בהן.

דף ט"ז

החוטט בגדיש. אמר רב הונא: לא שנו אלא שאין שם חלל טפח במשך שבעה, אבל יש שם חלל טפח במשך שבעה - הרי זה סוכה. תניא נמי הכי: החוטט בגדיש לעשות לו סוכה - הרי זה סוכה ...

פירש"י, שכיון שהניח מתחילה חלל טפח הרי הוא חשוב אהל ושם סכך עליו, וכשחוטט ממטה למעלה עד שמגביה את החלל עשרה אין זו עשייתה, שאינו מתקן אלא הדפנות, ובדפנות לא אמרינן תעשה ולא מן העשוי, והרי היא כשרה כסוכה פחותה מעשרה וחקק בה להשלימה לעשרה. וכתב הרא"ש, שהטפח שהניחו מתחילו הניחו לשם צל [דאל"כ הרי פסול לסכך כמבואר לעיל ד' ב'], אך מ"מ לא נעשה לשם סוכה, וכדעת ב"ה שמכשירים בסוכה ישנה [לעיל ט' א'].

עוד כתב הרא"ש, שאפשר לומר דרב הונא לטעמיה דאמר [לעיל י"א'] גבי אויר שבין סוכה לסוכה טפח, אבל נראה דאפילו למאן דאמר ארבע כאן מודה, שהרי לשמואל שאמר שם עשרה כאן לא שייך לומר עשרה, שאין כאן חוטט לעשות סוכה שהרי מתחילה עשה שיעור סוכה לצל. והביא בשם אבי העזרי בשם רבותיו, שאם הגדיש גדול ולא הניח חלל טפח אלא במשך שבעה, ושוב חטט בו הרבה ועשה סוכה גדולה,

אינה כשירה כולה על ידי משך שבעה, אלא רק במקום המשל שבעה כשירה. ואין בזה דין של פסל היוצא מן הסוכה, שהרי לא מימשכא חד דופן בהדיה. ואם חטט ד' אמות משני צדדין יותר על החלל, אף החלל פסול, דסכך פסול מן הצד פוסל בד' אמות. ומה שאמר רב הונא "במשך שבעה", הוא לומר שבפחות מכאן פסולה אף במקום שמניח.

וכתב הר"ן, שנראה מלשון רש"י שכל ההיתר בזה הוא כשחוטט מלמטה בקרקע, והסכך נשאר כמו שהוא, אבל אם חטט למעלה פסולה, כיון שהסכך שהיה כאן מעיקרא ליתיה בעולם, וסכך של עכשיו יש בו משום תעשה ולא מן העשוי. אמנם הביא הר"ן שיש מי שהתיר אף בזה, כיון שהכל נחשב לאותו סכך אף אם סמיך טובא. והובא בב"י [סי' תרל"ה].

בשו"ע [סימן תרלה סעיף א] כתב: סוכה, אף על פי שלא נעשית לשם מצוה, כשרה; והוא שתהיה עשויה לצל, כגון סוכת א"י, נשים, בהמה, כותיים, רועים, קייצים, בורגנין, שומרי שדות; אבל סוכה שנעשית מאליה, פסולה, לפי שלא נעשית לצל. לפיכך החוטט בגדיש ועשהו סוכה, אינה סוכה, שהרי לא עומד גדיש זה לצל. לפיכך אם עשה בתחלה כשנתן שם הגדיש חלל טפח במשך שבעה לשם סוכה, וחטט בה אח"כ והשלימה לעשרה, כשרה, שהרי נעשית סכך שלה לצל; ואם הגדיש גדול ולא הניח אלא חלל טפח במשך ז', ושוב חקק בה הרבה ועשה בה סוכה גדולה, אינה כשרה כולה ע"י משך שבעה שהניח תחלה [כמש"כ הרא"ש בשם ראב"ה]; ואם חקק משני צדדים ד' אמות יותר על השבעה, אף השבעה פסולה, דסכך פסול פוסל מן הצד בד' אמות [כמש"כ הרא"ש].

וע"י עוד מה שכתבנו בהלכות שנוגעות לזה לעיל דף ח'.

משנה. המשלשל דפנות מלמעלה למטה, אם גבוה מן הארץ שלשה טפחים - פסולה. מלמטה למעלה, אם גבוה עשרה טפחים - כשרה. רבי יוסי אומר: כשם שמלמטה למעלה עשרה טפחים, כך מלמעלה למטה עשרה טפחים. גמרא. במאי קמיפלגי? מר סבר: מחיצה תלויה מתרת, ומר סבר: מחיצה תלויה אינה מתרת ...

מבואר במשנה, ששיעור הדפנות הם עשרה טפחים וא"צ שהדפנות יגעו בסוכה, אלא שלדעת ת"ק כשהמחיצות תלויות למעלה מן הקרקע יותר מג' טפחים פסולות, כיון שהגדיים בוקעים בו ואינו נחשב למחיצה. ולר' יוסי אין פסול בזה.

ג נחלקו הראשונים האם הכשר מחיצה גבוהה עשרה טפחים שאינה מגעת לסכך, הוא מטעם "גוד אסיק מחיצתא", או שכך היא צורת הדפנות, שדי בכך שיהיו גבוהות עשרה טפחים, וכלל לא צריך שיהיו מגיעות לסכך בגובה. ועיין לעיל ד' ב' רש"י ד"ה גוד אסיק מחיצתא, דמשמע מדבריו, שאין צריך להלכתא של "גוד אסיק" כדי להכשיר מחיצות עשרה שאינן מגיעות לסכך. והפני יהושע והערוך לנר שם הביאו שהריטב"א בסוגיין חולק, ולדעתו כשרות המחיצות משום גוד אסיק, וראה קהילות יעקב שם.

וכתב הרא"ש, שרוב נטרונאי והרמב"ן וה"ר ישעיה [פסקי רי"ד] ורי"צ גיאת פסקו כת"ק, אבל רב עמרם ור"ח וראב"ה פסקו כרבי יוסי דנימוקו עמו [גיטין ס"ז א', עירובין נ"א א']. ודעת הרי"ף כדעת הסוברים שהלכה כת"ק, מדלא פסק להדיא כרבי יוסי, אלמא סבר דהלכה כרבים, וכן הלכתא. עד כאן. וכן פסק הרמב"ם [פ"ד ה"ד], וכן נקט הטור [סי' תר"ל].

ואיתא בגמ' בע"ב: "אמר רב חסדא אמר אבימי, מחצלת ארבעה ומשהו מתרת בסוכה משום דופן. היכי עביד - תלי ליה באמצע, פחות משלשה למטה ופחות משלשה למעלה, וכל פחות משלשה לבוד דמי". ומה שבזה צריך שיהיה רק ג' טפחים מלמעלה, כיון שצריך שיהיה אותו אויר כאילו הוא סתום, כדי שיחשב לדופן, ושיעור הדופן הוא עשרה טפחים.

בשו"ע [סימן תרל סעיף ט]: היו דפנותיה גבוהים שבעה ומשהו והעמידם בפחות משלשה סמוך לארץ, כשרה, אפילו הגג גבוה הרבה ובלבד שיהא מכון כנגדן; ואפילו אינו מכון ממש, רק שהוא בתוך שלשה כנגדו, כשרה; ואם אינה גבוהה אלא עשרה טפחים, אפילו אין בדופן אלא ארבע ושני משהוין, כשרה, שמעמידה באמצע ואמרינן לבוד למעלה ולמטה, וחשוב כסתום; היו הדפנות גבוהות מן הארץ שלשה טפחים, פסולה.

דף י"ז

משנה. הרחיק את הסינוך מן הדפנות שלשה טפחים - פסולה. בית שנפחת וסינוך על גביו, אם יש מן הכותל לסינוך ארבע אמות - פסולה. וכן חצר שהיא מוקפת אכסדרה. סוכה גדולה שהקיפיה בדבר שאין מסככין בו, אם יש תחתיו ארבע אמות - פסולה ... אמר רבה: אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי: אויר פוסל בשלשה, סכך פסול פוסל בארבעה ... ואמרו לי: בר מינה דההיא, דרב ושמואל אמרי תרווייהו. משום דופן עקומה נגעו בה.

מבואר במשנה, שבאויר אין אומרים דופן עקומה. וכתב רש"י: מכאן אני אומר ומפרש, הא דאמרינן שבסכך פסול מן הצד אמרינן דופן עקומה להכשיר עד ארבע אמות - היינו דחשבינן לסכך כאילו מן הדופן, ונעקם ונכפף למעלה [דהיינו שהסכך הפסול הוא בעצם הדופן], ובאוירה ליכא למימר הכי, ואיני מפרש רואין את הדופן כאילו הוא עקום והולך תחת הסכך פסול ומגיע לסכך כשר, ומוציא את הפסול מן הסוכה - דאם כן גם גבי אויר נמי נימא הכי. עכ"ל. וכ"כ הרא"ש. ומבואר להלן [י"ט א'] שאין ישנים תחת אויר פחות מג', אך תחת סכך פסול ישנים. אך כתב הר"ן, שכל מה שישנים תחת סכך פסול הוא דוקא כשהוא פחות מג', אך מג' ועד ד' אין ישנים תחתיו. אמנם הביא שהר"ז התיר לישן תחתיו כל שהוא פחות מד' [וכשהוא יותר מד' בכל אופן פסול].

וללשון הראשון בגמ', לדעת רב, סכך פסול פוסל באמצע הסוכה בארבעה טפחים, ואילו לדעת רבה, אפילו היה נתון

הסכך הפסול באמצע הסוכה, אינו פוסל עד ארבע אמות. וללשון השני, שמואל הוא הסוכר שסכך פסול פוסל באמצע הסוכה בארבעה טפחים, ורב הוא שנחלק עליו, וסבר שאין סכך פסול פוסל אפילו באמצע הסוכה עד ארבע אמות.

וכתב הרא"ש בשם בעל העיטור, שנחלקו רבוותא כיצד לפסוק בזה. הרי"ף [בסוגיא] פסק כשמואל [בלישנא בתרא], שהרי מבואר בגמ' דרבנן דבי רב כוותיה סבירא להו, והבה"ג פסק כרב כלישנא בתרא. וכן נראה בירושלמי [בפירקין הלכה י'], וכן מסתבר, שהרי לפי הלישנא בתרא רבנן דבי רב אינם מסייעים לשמואל. ומ"מ יש להחמיר. והרמב"ן כתב, ואני אכריע כדברי הרי"ף, שהרי לרב בלישנא בתרא אין ההכשר מצד 'דופן עקומה' שהרי אפילו באמצע כשר, וכיון שבלשון הראשון נאמר "רב ושמואל דאמרי תרוייהו משום דופן עקומה נגעו בה", א"כ לפ"ז ההיתר רק מן הצד, וכן בכל הסוגיות מבואר שיש הלכה של דופן עקומה, ואמרו [לעיל ו'] ב"י כי גמירי הלכתא לגוד וללבוד ולדופן עקומה. וכן פסקו הרמב"ם [פ"ה ה"כ] וה"ר ישעיה, דבאמצע פוסל בארבעה טפחים. וכל זה בסוכה גדולה, אבל בסוכה קטנה בין באמצע בין מן הצד ג' טפחים.

ובשו"ע [סימן תרל"ב סעיף א'] כתב: סכך פסול, פוסל באמצע בד' טפחים; אבל פחות מד', כשרה, ומותר לישן תחתיו [כדעת הרי"ף והרמב"ם]. מן הצד אינו פוסל אלא בד' אמות, אבל פחות מד' אמות, כשרה דאמרינן דופן עקומה, דהיינו לומר שאנו רואים כאלו הכותל נעקם ויחשב זה הסכך הפסול מגוף הכותל, ודבר זה הלכה למשה מסיני. הילכך בית שנפתח באמצע וסיכך במקום הפחת ונשאר מן התקרה סביב בין סכך כשר לכותלים פחות מארבע אמות, כשרה, ומיהו אין ישנים תחתיו כל זמן שיש בו ארבעה טפחים. בד"א, בסוכה גדולה שיש בה יותר על הסכך פסול ד' טפחים על ד' טפחים; אבל בסוכה קטנה, שאין בה אלא ד' על ד', בין באמצע בין מן הצד, בג"ט פסולה, בפחות מג' כשרה וישנים תחתיו ומצטרף להשלים הסוכה לכשיעור.

וכתב המשנ"ב [ס"ק ג'], יש פוסקים שסוברין דאף דפחות מד"ט הסוכה כשרה, מ"מ תחת אותו המקום אסור לישן ולאכול אא"כ אותו המקום הוא פחות מג' טפחים [כהר"ן הנ"ל], לכן יש להחמיר לכתחלה.

עוד כתב [שם סעיף ב']: אויר, בין בגדולה בין בקטנה שוים, דבין באמצע בין מן הצד בג' טפחים פסולה, בפחות מג' כשרה, ומצטרף להשלים הסוכה ואין ישנים תחתיו.

דף י"ח

אמר אב"י אויר שלשה ומיעטו בין בקנים בין בשפודים כשר ...

והיינו משום דסכך פסול אינו מצטרף עם האויר לפסול הסוכה.

וכתב המנחת חינוך [מצוה שכ"ה] לחדש, שכל זה הוא בסכך פסול כגון שפודין ושאר פסולין, אבל בסכך פסול מחמת שהסכך הוא גזול לא יועיל למעט על ידי האויר, דכיון דמבלי הסכך היה פסול מחמת אויר ואתה בא להכשירו על ידי הסכך פסול, הו"ל מצוה הבאה בעבירה, שעל ידי העבירה, הסכך הגזול, אתה בא להכשיר הסוכה, ואם כן אותו סכך כמאן דליתא, כללו של דבר סכך גזול דינו כאילו לא היה, ופוסל בג' טפחים כמו אויר. ע"ש.

... מ"ט דמאן דאמר אין לבוד באמצע דתנן ארובה שבבית ובה פותח טפח ...

המגן אברהם [סי' תק"ב ס"ק ט'] כתב דמכאן מוכח דאמרינן לבוד להחמיר, ותמה על הדרכי משה (שם) שפסק דאין לבוד להחמיר וכמש"כ הרא"ש והתוס' לעיל [י"א א' בסוה"ע].

וע"ש בנתיב חיים שכתב, דעל הרא"ש והתוס' אין להקשות מכאן, דודאי מודו דלהחמיר ולהקל שייך דין לבוד אלא דס"ל דאע"ג דקיי"ל דיש לבוד באמצע הגג היינו משום דקיי"ל בכל מקום רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל, וממילא ס"ל דלהחמיר פסקינן כאידך מד"א דס"ל דאין לבוד באמצע הגג וע"כ כתב להלכה דאין סכך פסול מצטרף ע"י לבוד ע"ש. ולפי"ז שפיר מוכח מטומאה נגד המד"א דיש לבוד באמצע, דלפי דבריו בודאי גם לחומרא אמרינן לבוד. [ולו"ד היה נראה דאין לפסוק בנידון אחד להקל כתרוייהו בדאורייתא, מיהו הנתיב חיים מביא סמוכין לדבריו מדברי הסמ"ע (חו"מ סי' ש"ג)]

ובמג"א [סי' תרל"ב] כתב, דמש"כ התוס' והרא"ש דאין לבוד להחמיר, היינו רק דלא מחשבינן כאילו הכל מלא בפסול אבל בודאי אמרינן להחמיר דהוה כמחוברין. וע"כ שפיר פריך מטומאה דנימא להחמיר שאין כאן ארובה אלא שהן כמחוברין, [וע"י מש"כ הנתיבות בספרו קהלת יעקב הל' יום טוב].

דף י"ט

... תנא פסל היוצא מן הסוכה דינו כסוכה ...

למען יובן דין "פסל" היטב, נקדים דברי הגמ' כאן במלואם:

תנא: פסל היוצא מן הסוכה נידון כסוכה. מאי פסל היוצא מן הסוכה? אמר עולא: קנים היוצאים לאחורי סוכה [חוץ לדופן האמצעית, מאחורי הסוכה]. - והא בעינן שלש דפנות [וקנים אלו אינם מוקפים דפנות כלל]! - בדאיכא [כשיש מאחורי הסוכה שתי דפנות מקבילות זו לזו, והדופן האמצעית של הסוכה משמשת גם כדופן האמצעית של הסוכה החיצונית, ומשום כך נידון המקום ביניהם כסוכה]. - והא בעינן הכשר סוכה [ואין תוך הסוכה מצטרף להשלים, כיון שמחיצה מפסקת ביניהם, וכשתי סוכות נפרדות הן]! - בדאיכא. - והא בעינן צלחה מרובה מחמתה! - בדאיכא. - אי הכי מאי למימרא? - מהו דתימא: הואיל ולגוואי עבידי, ולבראי לא עבידי - אימא לא, קא משמע לן [לולי חידוש הברייתא שסוכה זו כשרה, הייתי אומר שהואיל והמחיצה האמצעית לצורך הסוכה הפנימית נעשתה ולא נעשתה

עקומה פסול. אולם הביכורי יעקב מכשיר משום דכשהוא יושב בצד אחד של האיצטבא, מכיון שסוכה לא בעי רק ג' דפנות, הלא די בזה שבג' רוחות האחרות מסביב לאיצטבא נימא דופן עקומה ויש לו מעל האיצטבא סוכה כשרה עם ג' דפנות פחות מעשרים אמות.

אולם הג"ר שלמה זלמן אויערבך זצ"ל בס' הסוכה השלם [בפסקים והערות בסוה"ס אות ג']. חקר באופן שיש לנו סוכה עם ג' דפנות, וארכה חמש דפנות, ומשני הצדדים יש אמה וחצי סכך ובאמצע יש שתי אמות סכך פסול, אם מותר לראובן לשבת בצד הימין, ונכשיר הסוכה מטעם דופן עקומה, דהיינו שכל הסכך פסול שבאמצע והסכך כשר שמצד השמאלי נחשיב כדופן עקומה, והרי הוא יושב בסוכה שיש לה דופן, ואם שמעון ישב בצד השמאלי גם כן נימא בצד הימני דופן עקומה, או דא"א לומר שני דינים הסותרים בסוכה אחת.

ולא דמי להך דינא דהביכורי יעקב, דהתם על האיצטבא הוא באמת כשר, ויכול לאכול עליו כיון שהוא למטה מעשרים שם, ואמרינן דופן עקומה לגביו, ואם כן נוכל להכשיר מטעם פסל, אבל כאן שלראובן צדו של שמעון הוא דופן עקומה, ולשמעון צדו של ראובן הוא דופן עקומה יש לומר דהוי תרתי דסתרי. וצ"ע.

השלמה לדף ז'

שתיים כהלכתן כו'. אמר רבא: וכן לשבת. מגו דהויא דופן לענין סוכה - הויא דופן לענין שבת ...

ובגמ' איתא:

גופא, אמר רבא, סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי - כשרה. ואמר רבא, סיכך על גבי פסי ביראות - כשרה. וצריכא, דאי אשמעינן מבוי - משום דאיכא שתי דפנות מעלייתא, אבל גבי פסי ביראות דליכא שתי דפנות מעלייתא - אימא לא. ואי אשמעינן פסי ביראות - משום דאיכא שם ארבע דפנות, אבל סיכך על גבי מבוי, דליכא שם ארבע דפנות - אימא לא. ואי אשמעינן הני תרתי - מחמירא לקילתא, אבל מקילתא לחמירא - אימא לא, צריכא.

מבואר בגמ' שלשה הלכות, (א). מותר לטלטל בשבת של סוכות בסוכה שיש בה ב' כהלכתה ושלישית טפח "מיגו דהוי דופן לענין סוכה הוי דופן לענין שבת", (ב). שמותר לעשות סוכה לשבת של סוכות במחיצה המועילה דוקא לשבת כפסי ביראות [אף שהוא היתר מיוחד שהתירוהו בשבת - עי' עירובין י"ז ב'] ד"מיגו דהוי דופן לענין שבת הוי דופן לענין סוכה", (ג). שמותר לעשות סוכה ע"ג מבוי שיש לו לחי [אף שאין בלחי רוחב טפח] "מיגו דהוי דופן לענין שבת הוי דופן לענין סוכה".

ומבואר ברש"י, דבאופן הג' הנ"ל מיירי במבוי מפולש [שהרי במבוי שאינו מפולש יש כבר ג' מחיצות, ובדאי כשר לסוכה וא"צ מיגו].

לצורך הסוכה החיצונית, לא תהיה מחיצה זו מועילה אלא לפניה, לסוכה הפנימית, ולא לסוכה שלאחריה. לכן קא משמע לן הברייתא שמועילה מחיצה זו לשני הצדדים, ואף הסוכה החיצונית נידונה כסוכה לכל דבר]. רבה ורב יוסף אמרי תרוייהו: הכא בקנים היוצאים לפנים מן הסוכה, ומשכא ואזלא חדא דופן בהדיהו. מהו דתימא: הא לית בה הכשר סוכה - קא משמע לן [לפי תירוץ זה אין הברייתא דנה בקנים היוצאים לאחורי סוכה אחר דופן אמצעית, אלא בקנים היוצאים לפנים מן הסוכה, לצד רוח רביעית הפרוצה, ובאופן שדופן אחת מדפנות הסוכה נמשכת ומהלכת עד סוף הקנים. שהיה מקום לומר, שכיון שלא המשיך גם את הדופן שכנגדה עד סוף הקנים, גילה בכך דעתו שאינו חפץ לצרף אותו מקום לסוכתו, אלא סוכה נפרדת היא, ועל כן יש לפסולה, הואיל שאין בה בסוכה החיצונה הכשר דפנות של שבעה טפחים כשיעור הכשר סוכה, שכן אין בה אלא שתי מחיצות בלבד, הדופן האמצעית ואותה הנמשכת עד סוף הקנים. קא משמע לן הברייתא, שנידונה כולה כסוכה אחת, והרי היא כשרה אף שלא המשיך את הדופן השלישית עד סוף הקנים. לפי שכך היא עיקר מצות סוכה, שעושה לה שתי דפנות כהלכתן על פני כולה, ודופן שלישית טפח, ואין צריך שתהיה הדופן השלישית נמשכת על פני כולה]. רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לא נצרכה אלא לסוכה שרובה צלתה מרובה מחמתה, ומעוטה חמתה מרובה מצלתה. מהו דתימא: תפסל בהך פורתא - קא משמע לן. ומאי יוצא - יוצא מהכשר סוכה [שרובה צלתה מרובה מחמתה, ומעוטה חמתה מרובה מצלתה, כך שהסוכה בכללה, צילתה מרובה מחמתה. וכוונת הברייתא לחדש: מהו דתימא, הייתי אומר, תפסל הסוכה בהך פורתא, בשביל אותו המיעוט שחמתו מרובה, קא משמע לן שמותר לשבת בכולה, אפילו תחת המקום שחמתו מרובה מצילתו]. רבי אושעיא אמר: לא נצרכה אלא לסכך פסול פחות משלשה בסוכה קטנה. ומאי יוצא - יוצא מתורת סוכה [דמיירי ברייתא זו, בסכך פסול פחות משלשה טפחים המונח בסוכה קטנה, שאין בה אלא שבעה טפחים על שבעה טפחים, שהוא אינו פוסל את הסוכה, אלא מצטרף להשלים לשיעור הכשרה, שאם אינו מצטרף, ממילא היא פסולה, היות ואין בה שבעה טפחים העשויים בהכשר. ומבואר בהמשך הברייתא שלפי תירוץ זה החידוש שאף ישנים תחת הסכך הפסול, משא"כ בג' טפחים של אור שאין ישנים תחתיהם].

וכן נפסק דינים אלו בטוש"ע [סי' תרל"א].

וברש"י לעיל [ד' א' ד"ה כשרה] כתב על פי כלל זה, שאם היתה סוכתו למעלה מעשרים אמה, ובנה איצטבא בחציו הפנימי כדי למעטו מעשרים ויש בה שיעור הכשר סוכה, כשר על איצטבא, וגם מחוץ לאיצטבא במקום שהסוכה שם היא למעלה מעשרים אמה מהך דינא דפסל היוצא מן הסוכה. שכיון שיש כאן שיעור סוכה הכשרה, והסכך נמשך הלאה על מקום שיש בו הפסול דלמעלה מעשרים, גם מקום ההוא נכשר ע"י הסוכה, ועיין מה שפקפק בזה ר' ישעי' ברא"ש [לעיל סי' ג'] ומה שיישב הרא"ש שיטת רש"י. והבאנו כל זה שם.

יתירה מזו כתב בבכורי יעקב והובא בשעה"צ [סי' תרל"ג אות כ"ג] אם היתה הסוכה למעלה מעשרים אמה ובנה בה איצטבא באמצע הסוכה והדפנות רחוקות מהסכך יותר מד"ט, אלא דכיון דנימא דופן עקומה, יכול לשבת על איצטבא. אולם בין הדפנות לאיצטבא, לכאורה לא יוכל לשבת תחת דופן

והתוס' הקשו על רש"י שא"כ אינו ניתר בלחי וקורה אלא לר' יהודה ונראה בגמ' [עירובין י"ב ב', פ"א ב', צ"ה א'] שאין הלכה כר' יהודה, ולכן כתבו התוס' דלעולם מייירי במבוי הסתום מג' רוחות, וכגון שסיכך לצד הלחי, אך לצד הבתים לא סיכך. ומבאר הר"ן, דאף שלגבי מבוי הנידון בזה הוא לעניין דאורייתא והרי מדאורייתא סגי לשבת בג' מחיצות, מ"מ כיון שע"י הלחי היה מותר לטלטל בלא המחיצה הפנימית לרבה דאמר לחי משום מחיצה [עירובין י"ב ב', וכוותיה ק"ל שם בדף ט"ו בדין לחי העומד מאליו], לכן נחשב למחיצה לעניין סוכה. ומוכח שא"כ פס ארבעה באופן זה, כי אף שהדופן האמצעית רחוקה מהסוכה מ"מ אין נחשב שהסוכה מפולשת לגמרי. אמנם ברא"ש כתב כרש"י שב"סיכך ע"ג מבוי שיש לו לחי" מייירי במבוי המפולש, ואף שבשבת דעלמא אסור לטלטל במבוי כיון שהוא פרוץ ברוח רביעי, משום מצות סוכה התירו לטלטל כמו שהתירו גבי פסי ביראות [ע"י להלן מדבריו בזה].

עוד הקשה הר"ן על האופן הראשון ד"מיגו דהוי דופן לעניין סוכה הוי דופן לעניין שבת" בסוכה שיש בה ב' דפנות ושלישית טפח, שהרי שודאי מדאורייתא סגי לכו"ע בג' מחיצות אף לשבת, וא"כ מה צריך מיגו. ותירץ, דמ"מ יש כמה אופנים שהמחיצות מועילות לסוכה ולא לשבת אפילו בדאורייתא, וכגון פרוץ מרובה על העומד דשרי בסוכה ולא סגי בשבת, וכגון שדופן מזרחית ארוכה הרבה שהיא מותרת בסוכה כנגד כל ארכה [כדלקמן י"ט א', והארכנו בזה לעיל דף ד'] שפסל היוצא מן הסוכה נידון כסוכה ובשבת אינה מותרת אלא כנגד הקצר, שבכל האופנים האלו צריך מגו אף לדאורייתא [ומדברנן ודאי צריך מיגו שהרי צריך בשבת מחיצה רביעית או פס ארבעה בחצר או לחי או קורה במבוי].

והרי"ף השמיט ההלכה הראשונה ד"מיגו דהוי דופן לעניין סוכה הוי דופן לעניין שבת", אך הביא ב' ההלכות הנ"ל ד"מיגו דהוי דופן לעניין שבת הוי דופן לעניין סוכה". וכתב הר"ן שהטעם שהשמיט הדין הנ"ל הוא כי הבין שמה שאמר רבא "וכן לשבת" היינו שדינו רשות היחיד לחייב הזורק לתוכו, אבל לא שיהא מותר לטלטל בכולה. ואף שדבריו אינם נראים, מ"מ לעניין מעשה ראוי להחמיר. וברא"ש כתב, שטעמו של הרי"ף שהשמיט ההלכה הראשונה, משום שסובר שסוכה העשויה כמבוי צריכה גם צורת הפתח, וממילא אין צריכים בזה למיגו [א"ה. והר"ן חולק ע"ז, וכדלעיל].

ועל מה שהביא הרי"ף ב' ההלכות האחרונות הקשה הר"ן, שהיה לו להזכיר שדין זה הוא רק בשבת של סוכות [וכמש"כ רש"י⁷].

ד ובפני יהושע [בע"ב בתוד"ה סיכך] תירץ, שסובר הרי"ף דנהי דמעיקרא ס"ד דאביי דרבה משום מיגו קאמר, מכל מקום למסקנא אחר שתירץ רבה "מחמירתא לקילתא לא כל שכן", משמע דבתורת ק"ו גמור יליף לה, דכיון דמהני לחי מדאורייתא לענין שבת החמור כל שכן לענין סוכה דקילא, והיינו דקאמר רבה בעיקר מימרא סתמא ולא פירשה דוקא

והביא הר"ן, שיש שחלקו על מה שהביא הרי"ף הדין דסוכה ע"ג פסי ביראות, כי כיון שלא התירו פסי ביראות אלא לעולי רגלים בלבד [כדאיתא בעירובין כ' ב'], א"כ בזמן הזה שאין עולי רגלים לא שייך מיגו זה. ונראה שהרי"ף סובר, שמה שנאמר בגמ' "סוכה שעל גבי פסי ביראות" הוא לאו דוקא, אלא אפילו כעין פסי ביראות התירו, דכיון דמדינא פסי ביראות רה"י גמורה אלא שאסור לטלטל בה מדבריהם, ולגבי עולי רגלים העמידו דבריהם על דין תורה כדי שלא ימנעו לעלות לרגל, לכן גם כאן העמידוהו על דין תורה כדי שיהיה ביד כל אדם ליכות במצוה זו. וכתב ע"ז הר"ן שאין זה מחוור, כי לפ"ז "סיכך ע"ג מבוי שיש לו לחי" ו"סיכך ע"ג פסי ביראות" אינם שייכים זה לזה כלל, ובגמרא מצרכין להו. ואי אפשר אא"כ נדחוק בזה. והעיר הב"י [סי' תר"ל] על קושיא זו, שזה קשה רק להר"ן לשיטתו שבסיכך ע"ג מבוי לא התירו יותר מכל שבת, אבל לפי מה שכתב הרא"ש הנ"ל דמייירי שם במבוי המפולש שיש לו לחי בצד אחד ובכל שבת אסור מדברנן וכאן התירו, א"כ לק"מ, כי בשתי ההלכות התירו איסור שבת משום מצות סוכה.

ובתוס' וברא"ש כתבו, שאף שלא התירו אלא לעולי רגלים, וגם לעולי רגלים לא התירו אלא לבהמתם אבל אדם מטפס ועולה ומטפס ויורד [כמבואר שם בעירובין], משום מצות סוכה התירו. וכתבו התוס' שלא חששו לומר טעם זה בשביל הצריכותא, כיון דפשיטא שמשום המצוה התירו.

וביאר הרא"ש, שמשום כן התירו אף לטלטל בשבת דסוכה. וכן כתב רי"ף גיאות ז"ל שמותר לטלטל בה, וכדין שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפח שמותר לטלטל בה [כדאיתא בע"א]. וראבי"ה ז"ל כתב, ואפילו לא נתקן להתיר ביראות, וכגון שאין שם בור, מ"מ כיון שאם היה שם בור היה נידון משום מחיצה מותר. ואם עשה כן בחצר רפיא בידי אם היתה כשירה. ויש מרבותינו שנסתפקו בדברים הללו.

הקשה הר"ן, אמאי אמרינן מיגו לקולא, נימא איפכא לחומרא "מיגו דלא הויא דופן לענין שבת לא הויא דופן לסוכה", וכן להיפך "מיגו דלא הוי דופן לענין סוכה לא הוי דופן לענין שבת", ויש שדחקו לתרץ שלא התירו משום מיגו אלא איסור דרבנן ולכן הקלו בזה, אך אי"ז נכון לפי מה שנתבאר

בשבת של סוכות, עיי"ש.

ובחידושי בתרא העיר, לפי הפשטות בדברי הראשונים וכן קי"ל להלכה שהסוכה כשרה רק בשבת, למה לא יהא בזה חסרון דסוכה שאינה ראויה לשבעה לא שמה סוכה [להלן כ"ג א']. ותירץ, דבשלמא התם שאותה סוכה שעל גבי בהמה לא ראויה לשבת דהוי כסוכה שאינה ראויה לעמוד בפני הרוח [ריטב"א שם], משא"כ הכא שביום השבת ניתוסף מחיצה, וא"כ נשתנה הסוכה משאר ימי השבוע, ואילו היו מוסיפים מחיצה לשאר ימי סוכות ודאי היה מהני, וא"כ הוי כסוכה בת ב' דפנות שליום אחד מוסיפים עוד דופן, שכיון שנשתנתה אין בה פגם בזה שבשאר ימים לא הוסיפו. ודפח"ח.

שאפילו במקום שאסור מדאורייתא התירו משום מיגו. אלא יש לומר, שכיון שהתורה פירשה מחיצותיה של סוכה ואי אפשר לשבעת ימי סוכה בלא שבת, ודאי לא בא להכשירה לששה ימים בלבד והשביעי שלה תהא צריכה הכשר יותר, שאין מדרכה של תורה שתתן הכשר שאינו מספיק לכל זמן, ולכן בעל כרחך שהמחיצות מועילות גם בשבת, ולכן בעל כרחך שהמחיצות מועילו לסוכה ולא אמרינן מיגו לחומרא.

בשו"ע [סימן תר"ל סעיף ז'] כתב: סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי, או על גבי באר שיש לו פסין, הרי זו סוכה כשרה לאותו שבת שבתוך החג בלבד, מתוך שלחי זה ופסין אלו מחיצות לענין שבת, נחשוב אותם כמחיצות לענין סוכה. וכתב הרמ"א: ואין להתיר אלא במקום שלחי ופסין מתירין לענין שבת, דאז שייך מגו [כדעת הר"ן הנ"ל].

וכתב המג"א [ס"ק ט' ובמשנ"ב ס"ק ל"ב ל"ג], שהשו"ע סתם כלשון הרמב"ם ורש"י והרא"ש שסוברים שאפילו במבוי מפולש מכשירים, כיון שמדאורייתא לחי מחיצה מעלייתא היא, וממילא יש כאן ג' מחיצות. ואף שמדברנן אסור לטלטל בג' מחיצות, מ"מ בשבת דסוכה מותר משום מצות סוכה. אמנם דעת הר"ן ותוס' דדוקא במבוי סתום, וכתבו התוס' שבפסין אף שלא התירו אלא לעולי רגלים, מ"מ כיון דמדאורייתא מחיצה מעלייתא הוא ורבנן הוא דגזרו, וגבי סוכה לא גזרו [א"ה]. אמנם הר"ן הביא שיש הסוברים שבאמת בזמן הזה אין היתר לסכך ע"ג פסי ביראות כיון שאין עולי רגלים, וכנ"ל]. ויש להקשות לפי דבריהם, א"כ למה לא התירו במבוי מפולש מטעם זה. וי"ל, דשאני התם דאין לו היתר כלל לעולי רגלים, משא"כ כאן דישה היתר אצל עולי רגלים. וכתב המשנ"ב [ס"ק ל"ה], והאידנא דליכא עולי רגלים, מ"מ נוגע היתר זה היכא דלא שכיחי מיהא, דמותר לדבר מצוה.

עוד כתב המג"א [ס"ק י'], שכוונת הרמ"א "דוקא במקום שלחי ופסין מתירין לענין שבת", היינו דוקא כשהלחי עומד אצל המבוי, והפסין דוקא בשדה ולא בחצר. וביאר המשנ"ב [ס"ק ל"ד ל"ו], שמסתימת המחבר נראה שבא להתיר בכל גוונא, לכן בא הרמ"א לומר דלמעשה יש להחמיר כדעת הפוסקים דאין להתיר אלא במקום שלחי מתיר לענין שבת, דהיינו במקום סתום מג' רוחות וברוח רביעית יש לו לחי דשם מותר אף מדברנן לטלטל בשבת, בזה מתירין לענין סוכה בשבת משום מיגו אף דלענין סוכה לא נוכל לחשוב כ"א שתי דפנות שהסכך הוא רק לצד הלחי לבד. ולכתחלה נכון להחמיר כדעת רמ"א ובמקום הדחק יש לסמוך אדעה ראשונה דכתב הא"ר דכן הוא עיקר:

וכתב בביתאור הלכה [ד"ה או], שלשון השו"ע "או על גבי באר שיש לו פסין" הוא לשון הרמב"ם, ומשמע לכאורה דדוקא כשיש שם באר, ולא כדעת הראב"ה דס"ל אף על פי שאין שם בור כמו באר"ש, ועיין במאמר מרדכי, וצ"ע.

... איתביה אביי: ומי אמרינן מגו? והתניא: דופן סוכה כדופן שבת, ובלבד שלא יהא בין קנה לחברו שלשה טפחים ...

פירש רש"י, דכשיש בין קנה לחברו פחות מג' טפחים אמרינן לבוד והו"ל סתום, אלא כשיש יותר מג' טפחים בהרבה מקומות ומצטרפים לפרוץ מרובה פסול בשבת, אא"כ יש צורת הפתח, אך בסוכה כשר אף באופן זה שהרי סגי ליה בב' כהלכתן ושלישית אפילו טפח, ואפילו יש בב' הדפנות פתחים הרבה ואין להן צורת הפתח [ובביתאור הלכה סי' תר"ל ד"ה העשויות הקשה, שהרי גם בשבת מדאורייתא מותר לטלטל, עיי"ש שהאריך]. אמנם הרמב"ם [פ"ד מסוכה ה"ב] כתב: ובלבד שלא יהא שם פתח יותר על עשר, אבל אם היה שם פתח יותר על עשר אף על פי שיש לו צורת הפתח צריך שלא יהא פרוץ מרובה על העומד. והביא הרא"ש שכן כן כתוב בסמ"ג. והקשה הרא"ש, שהרי שנינו [עירובין ב' א'] אם יש לו צורת הפתח אין צריך למעט, ואין הלכה כרב דאמר [שם ע"ב] אתנייה צריך למעט, ואין חילוק בצורת הפתח בין עשר ליותר מעשר.

עוד הביא הרא"ש מה ששנינו בירושלמי "יש דברים כשרים בסוכה ופסולין במבוי, פסולין בסוכה וכשרין במבוי, דוקרינן כשרים בסוכה ופסולין במבוי" [וכתב הקרבן נתנאל, שצריך להפך הגירסא ולומר "כשרים במבוי ופסולין בסוכה", ומיירי בנעץ ארבע קונדיסין ועשה להם צורת הפתח, וקיי"ל כחכמים דר' יעקב דפוסלים בזה, וכמש"כ הר"ן שלא מהני בסוכה דפנות שהם ע"י צורת הפתח ודוקא בדופן שלישית כשר, ובמבוי כשר בכל הצדדים]. שתי דפנות כשירות בסוכה ופסולות במבוי. ותני כן שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפח ובמבוי עד שיהא מגופף מארבע רוחותיו [דהיינו ג' מחיצות, וברביעית לחי או קורה. קרבן נתנאל]. רחב מעשר אמה בסוכה כשרה במבוי פסול [ר"ל, אפילו גיפפו משלש רוחות וברביעי לחי או קורה אינו כשר אם המבוי רחב יותר מעשר. אבל בסוכה אם יש לה שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפח כשרה, אפילו יותר מעשרה. קרבן נתנאל]. חמתה מרובה מצלתה בסוכה פסולה ובמבוי כשרה.

ובב"י [סי' תר"ל] הביא מדברי מהר"ר אליהו מזרחי ז"ל [בביתאור לסמ"ג הל' סוכה], שתירץ קושיית הרא"ש הנ"ל על הרמב"ם, שלעולם מה שנאמר במשנה ש"אם יש בו צורת הפתח אין צריך למעט" הכונה שהרי זה כמו פחות מעשרה רק לענין שאינו מבטל הדופן כמו בפחות מעשרה, אבל לענין פרוץ מרובה לעולם דוקא בפחותה מעשרה אינה מצטרפת לשיעור הפרוץ, אבל בעשרה שיש בה צורת הפתח מצטרפת לשיעור הפרוץ.

והרב המגיד [שם] כתב, שדעת הרמב"ם לפרש מה ששנינו "יתירה שבת על הסוכה שהשבת אינה ניתרת אלא בעומד מרובה על הפרוץ מה שאין כן בסוכה", היינו דוקא ברוח שלישית דדי בסוכה במחיצה טפח או בפס ארבעה [כמו שנתבאר לעיל] אבל בשתיים הרי דינם כדין שבת, והלכות שבת [פס"ז ה"ז] כתב הרב המגיד, שדעת הרמב"ם היא שיתר מעשרה עם צורת פתח - כעשר בלא צורת פתח, מה עשר פסול בלא צורת פתח כשפרוץ מרובה על העומד, אף יתר מעשרה בצורת פתח פסול בפרוץ מרובה על העומד. ואפשר שבפרצת עשר ויש לה צורת פתח יודה הרמב"ם שאפילו פרוץ מרובה על העומד כשר, וכמו שהכשיר לגבי סוכה. ואולי שהוא מחלק בין סוכה לשבת בענין זה.

והקשה הב"י על מש"כ הרב המגיד בהלכות סוכה שהרמב"ם מפרש דהיא ברייתא ברוח שלישית דוקא איירי, אבל בשתים הרי דינה כדין שבת, שאם כן לא היה צריך הרמב"ם לכתבה שהרי כבר כתב דיני דופן שלישית [שם הלכה ב - ג]. ונראה כונת הרב המגיד, שלא הכשירו בפרוץ מרובה על העומד אלא בדופן שלישית דוקא, שכן מצינו שהקילו בה ואמרו דסגי בה בטפח שוחק או בפס ארבעה, ולכן הקילו בה גם כשדופן שלישית הוא על פני כולה אלא שפרוץ מרובה על העומד, אבל בשתי דפנות הנשארים דינם כדין שבת.

ורבינו ירוחם הביא, שנראה שלרש"י והרא"ש בסוכה כשרה אפילו אין בעומד הכשר סוכה, שכשתצרף כל העומד שלא יהיה שבעה טפחים שהוא הכשר סוכה, ויש מי שפירש כי דוקא בסוכה גדולה הכשירו פרוץ מרובה על העומד דכי מצרפת כל העומד יש בו הכשר סוכה אפילו מפוזר כאן וכאן ואינו מחובר יחד, אבל סוכה שעשאה כולה פתחים בענין שאם תצרף כל העומד אין בעומד כשיעור סוכה פסולה. וכל זה מיירי כשהפתחים אין בהם צורת פתח דאם היתה בהם צורת פתח כשרה אפילו בשבת, ואפילו לא נשאר שם הכשר סוכה, וכן הדין בחלונות הרבה שיש שם היכר מחיצות.

והביא רבינו ירוחם בשם מורו ה"ר אברהם בן אסמעאל, שצורת הפתח אינה מועילה כעומד בכל אופן, אלא רק מועילה שהפתח לא יבטל את הדופן, ועוד יש בזה הלכה שצריך להיות בעומד שיעור סוכה כנ"ל. וא"כ יוצא שיש ארבעה כללים בזה לענין דופן סוכה, (א) בפתח רחב עשרה בכל אופן צריך צורת הפתח כדי שלא תתבטל הדופן מלהיות מחיצה, וחוצץ מזה צריך שיהיה עומד מרובה, (ב) כשפרוץ משלשה ולמעלה [פחות מעשרה] אין צריך צורת פתח, אך מ"מ צריך עומד מרובה, (ג) גם כשעומד מרובה על הפרוץ צריך שיהיה בעומד שבכל הדופן כשיעור סוכה, (ד) כשפרוץ פחות פחות משלשה אפילו פרוץ מרובה על העומד כשרה, והפרוץ מצטרף לתשלום שיעור סוכה [א"ה. כתבתי דברי ה"ר אברהם בן אסמעאל לפי פשוטם, ועי' בחזו"א אר"ח סי' ע"ה ס"ק י"ג].

ובשו"ע [סימן תר"ל סעיף ה'] כתב: כשהכשירו בשתי דפנות העשויות כמין ג"ם בטפח וצורת פתח, אפילו אם יש בשתי הדפנות פתחים הרבה שאין בהם צורת פתח שכשתצרף כל הפרוץ יהיה מרובה על העומד, כשרה. וכתב הרמ"א: רק שלא יהיו הפתחים בקרנות, כי המחיצות צריכין להיות מחוברים כמין ג"ם [כמש"כ הר"ן לעיל. והיינו בכל הקרנות, אבל אם ב' מחיצות מחוברים שרי. מג"א ומשנ"ב]; וממשיך השו"ע: ובלבד שלא יהא בהם פירצה יתירה על י' אמות; ואם יש בה צורת פתח, אפילו ביותר מעשר. ולהרמב"ם, אפילו יש לה צורת פתח, אם יש לה פירצה יותר מעשר, פסולה אלא א"כ עומד מרובה על הפרוץ. וכתב הרמ"א: ונהגו עכשיו לעשות מחיצות שלימות, כי אין הכל בקיאי בדין המחיצות [דרכי משה בשם כל בו]; ומי שאין לו כדי צרכו למחיצות, עדיף אז לעשות ג' מחיצות שלימות, מד' שאינם שלימות [שם בשם מהרי"ל].

פירש הט"ז [ס"ק ו'], שאף שאם תחשב הפרוץ שמשני רוחות הפרוצים לגמרי עם הפירצה שבחלל הפתחים יצטרפו להיות מרובה על העומד שיש בשני המחיצות והטפח, מ"מ מותר, וכמבואר ברש"י [בסוגיא ד"ה מה] וז"ל: דכי מצרפת להו בהדי ב' הפרוצות ה"ל פרוץ מרובה ושרי. עכ"ל. משמע אבל עכ"פ יהיה במחיצות עצמן [ר"ל ב' כהלכתן] עומד מרובה על הפרוץ. וא"כ קשה הא כתב רש"י לפני זה [ד"ה דופן] דדופן סוכה כשר אם יש מחיצה שתי בלא ערב אף על פי שיש ביניהם אור פחות מג', והקנים של המחיצה כמלא אצבע, אפ"ה כשר מטעם לבוד, ובוה ודאי יש במחיצה עצמה פרוץ מרובה על העומד. וצריך לומר, שיש חילוק בדבר, שכשאין פירצה גדולה רק כל הפירצות כל אחת בפני עצמה פחות משלשה, אז מותר אפילו בפרוץ מרובה באותה מחיצה, כיון דאמרינן לבוד הוה כל העומד כסתום, משא"כ אם יש פירצה אחת גדולה יותר מג' טפחים וצריך אתה להתיר מטעם דהוה כפתח, אז צריך שיהיה עכ"פ באותה מחיצה עומד מרובה, דאל"כ אין שם פתח על הפרוץ. והקולא שיש בסוכה שאין בשבת, הוא שאע"פ שבכלל הפירצה הוה פרוץ מרובה. כנ"ל. וזה מבואר בפשיטות להמעיין ברש"י, ותמהני שלא נתבאר חילוק זה בפוסקים. ובמג"א [ס"ק ו'] ג"כ העתיק בפשיטות שבאותן שתי דפנות צריך שיהיה עומד מרובה. וכן העתיק במשנ"ב [ס"ק כ"ב], והוסיף שלדעת המג"א [בריש הסימן] שדוקא אם עושה הסוכה מארבעה דפנות אבל אם עושה משלשה דפנות לא מהני מדרבנן ע"י לבוד.

כתב המג"א [ס"ק ה'], שבאופן של פרוץ יהיה מרובה עכ"פ בעינן בעומד שיעור מקום חשוב [דהיינו פס של ד' טפחים. משנ"ב ס"ק כ"ג. ועי' שער הציון], או שעושה ד' דפנות [כמ"ש ס"ב].

כתב המשנ"ב [ס"ק כ"ח], שמה שכתב הרמ"א "לעשות מחיצות שלמות" היינו שלא ע"י עצות של לבוד וצוה"פ. ובהלכות של ר' יצחק גיאות ראיתי שכתב ג"כ, דלמצוה מן המובחר בעינן שיהיה ג' דפנות הסוכה סתומות מכל רוחותיה ולא יהא מקום פתוח אלא מקום הפתח בלבד.

כתב הביאור הלכה [ד"ה כ'], שאם הפרצה היה שם בפחות מג' טפחים שרי דמחוברים מקרי ע"י לבוד [פמ"ג].

עוד כתב [ד"ה ובלבד] שיש להסתפק ביתירה על יו"ד אמות לדעת הרמב"ם אם ע"י נתבטל כל הדופן, דאולי לא מהני רק דע"י פרצה חשיבה ולא פתח ואסור לישב במקום הזה לצאת ידי מצוה אף דמסוכך מלמעלה, אבל ביתר הדופן שנשאר שם שיעור סוכה ויותר אפשר דשרי דלא גריעא זה מחסר ממקום הפרצה והלאה לגמרי דהיה בודאי כשר הסוכה, ועיין בב"ח דמשמע מלשונו דע"י נפסד כל המחיצה, והנה סברתו בודאי אמת להלכה לענין שבת דכן הוא לדינא, אבל בענינינו דקי"ל דשיעור סוכה הוא רק ד' טפחים צ"ע.

בבאר היטב [ס"ק ו'] הביא דברי המהרי"ל, שמהר"ש היה מסמן למחיצות הסוכה כדי לראות סדר עמידתן שלא ישנה משנה לשנה, וכן הוא בירושלמי [שבת פ"ב הלכה ג'] "והקמות

את המשכן כמשפטו" [שמות כו, ל] וכי יש משפט לקרשים, אלא קרש שזכה ליתן בצפון ינתן לעולם בצפון. וציין לדבריו בביאור הלכה [ד"ה לעשות], וכתב שבבכורי יעקב שכתב שלא ראה מי שחש לזה ומפקפק על ראיתו ממשכן, ע"ש.

ושחמתה מרובה מצלתה פסולה. תנו רבנן: חמתה - מחמת סיכוך, ולא מחמת דפנות. רבי יאשיה אומר: אף מחמת דפנות.

פירש רש"י, חמתה מחמת סכך פוסלת בה ולא חמתה מחמת דפנות.

ובהמשך הגמ' אמרו:

"אמר אביי, רבי, ורבי יאשיה, ורבי יהודה, ורבי שמעון ורבן גמליאל, ובית שמאי ורבי אליעזר, ואחרים, כולו סבירא להו: סוכה דירת קבע בעינן. רבי - דתניא, רבי אומר, כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות - פסולה [שאנה ראיה לדיוור קבוע]. רבי יאשיה - הא דאמרן [שצריך שגם הדפנות יהיו סגורות כדיוור קבוע]. רבי יהודה - דתנן, סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה - פסולה, רבי יהודה מכשיר [שלמעלה מכ' הרי היא דירת קבוע]. ורבי שמעון - דתניא, שתים כהלכתן שלישית אפילו טפח. רבי שמעון אומר, שלש כהלכתן, ורביעית אפילו טפח [וע"י שיש ג' דפנות הרי היא דירת קבע]. רבן גמליאל - דתניא, העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה, רבן גמליאל פוסל, ורבי עקיבא מכשיר [ור"ג פוסל כיון שסוכה כזו היא דירת עראי]. בית שמאי - דתנן, מי שהיה ראשו ורובו בסוכה, ושולחנו בתוך הבית, בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין [לב"ש פסול כיון שהוא דיוור עראי בסוכה]. רבי אליעזר

ה שם בבכורי יעקב כתב, שהמג"א [סי' ח' ס"ק ו'] הביא ענין זה גם על ציצית שיקפיד שכל כנף יהיה במקום הקבוע לו, והביא שם המג"א שהאר"י לא נזהר בזה, וכתב הביכורי יעקב שיש לדחות הראיה ממשכן, כי במשכן יש קדושה מיוחדת לצפון ששם נשחטים קדשי קדשים ולכן יש קפידא בזה, משא"כ כאן. עכ"ד.

ויש להעיר קצת על מה שהמג"א הביא ענין זה בהלכות ציצית, וכאן לא הזכירו כלל. וכן המשנ"ב הביא ענין זה שם והתעלם מענין זה כאן, ורק ציין בביאור הלכה בלי להביא עצם דברי המהר"ש.

דתנן, העושה סוכתו כמין צריף, או שסמכה לכותל, רבי אליעזר פוסל לפי שאין לה גג, וחכמים מכשירין [סוכות אלו הם דיוור עראי ולכך פוסל רבי אליעזר]. אחרים - דתניא, אחרים אומרים, סוכה העשויה כשובך - פסולה, לפי שאין לה זוויות [ואינה נוחה למגורים קבועים].

וכתבו הרי"ף והרא"ש, אף שבכל מקום קיימא לן "אין הלכה כשיטה" [כן כתבו הגאונים שכל מקום שנאמר בגמ' על כמה תנאים שסוברים בשיטה אחת אין הלכה כאף אחד מהם], כאן יש שנים מהם שהלכה כמותם, אחד מהם העושה סוכתו כמין צריף דקי"ל [להלן י"ט ב'] מתני' יחידאה היא וברייטא איפכא תניא "רבי אליעזר מכשיר וחכמים פוסלין", ובאמת אין הפסול משום שצריך דירת קבע, אלא טעם הפסול הוא משום דסברי שיפועי אהלים לאו כאהלים דמו, ור"א סבר שיפועי אהלים כאהלים דמו. וכן הדין במי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית, דקיימא לן בזה כב"ש [כמבואר באריכות לעיל דף ג' ע"י בדברינו שם]. וגם בזה אין הטעם משום דירת קבע, אלא משום דגזרינן שמא ימשך אחר שולחנו.

וכתב הר"ן, שכל מקום שאמרו "רבי פלוני ופלוני אמרו דבר אחד" הם שוים בדבריהם לגמרי, וכל אחד מודה לדברי חבירו, ויש מי שאומר שבזה לא נחשב ל"שיטה" [לענין שאין הלכה כמותם] ויתכן שהלכה כמותם, אבל כל שאמרו "רבי פלוני ורבי פלוני כולו סבירא להו וכו'" כמו בסוגיין, הרי זה "שיטה" שהיא קבלה ביד הגאונים ז"ל שאין הלכה כדבריהם, שאף שהולכים בשיטה אחת אין כל דבריהם שוין ואינם מודים זה לזה, וכמו בסוגיין שהרי ב"ש מכשירים סוכה ראשו ורובו ושולחנו, ולרבי צריך שתהיה הסוכה ד"א על ד"א, וכמו כן לר"ש צריך שלש דפנות ורביעית אפילו טפח ור' יהודה מודה כסתם משנה [לעיל ב' א'] "ושאין לה שלש דפנות" מדלא פליג עלה כדפליג ברישא. וכן משמע ביבמות [צ"ג א'] רב הונא כרב, ורב כרבי ינאי, ור' ינאי כרבי חייא, ור' חייא כרבי, ורבי כר"מ, ור"מ כר' אליעזר בן יעקב, ור"א כר"ע, כולו ס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ומוכח שם שאינם מודים זה לזה וכל אחד אמר כן רק באופן מסוים, ולפי שאין מודים זה לזה ועל כל אחד מהם פליגי רבנן עליה, הוי כל חד מינייהו יחיד ובטל במיעוטו. ועצם המקור לכלל זה של הגאונים ש"אין הלכה כשיטה" הוא מהגמ' ב"מ [ס"ט א'] עיי"ש. ואמנם כאן הלכה כר"א וכב"ש וכמו שכתב הרי"ף לעיל, מ"מ באופן שלא נתפרש להדיא בגמ' אמרינן שאין הלכה כשיטה.